

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Martina Tesařová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol
Educational needs of nursery and primary schools teachers

Martina Tesařová

Vedoucí práce: PhDr. Miroslava Dvořáková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Školský management

2017

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 19. dubna 2017

.....

podpis

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Miroslavě Dvořákové, Ph.D. za cenné rady a připomínky k práci.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá analýzou vzdělávacích potřeb učitelů mateřských a základních škol ve sloučených subjektech základních škol a mateřských škol. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy, zejména: vzdělávací potřeby, analýza vzdělávacích potřeb, pedagogický pracovník, učitel a další vzdělávání učitelů. V praktické části je realizována analýza a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů metodou dotazníkového šetření a strukturovaným rozhovorem s řediteli vytipovaných škol. Cílem celé práce je zjistit vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol a na základě těchto zjištění navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů základních a mateřských škol ve sloučených subjektech.

KLÍČOVÁ SLOVA

Vzdělávací potřeby, analýza vzdělávacích potřeb, pedagogický pracovník, učitel, další vzdělávání pedagogických pracovníků

ANNOTATION

The bachelor's thesis deals with the educational needs analysis of nursery and primary schools in merged primary and nursery school institutions. The theoretical part deals with explanation of the basic terminology such as educational needs, analysis of educational needs, teaching staff, teachers, and their further lifelong education. The practical part focuses on the analysis and identification of teachers' educational needs. This is done by use of a questionnaire and interviews with headmasters of selected schools. The goal of the thesis is to find out educational needs of primary and nursery school teachers. Based on the research the aim is to suggest specific recommendation in the field of common education of primary and nursery teachers in merged institutions.

KEYWORDS

Educational needs, analysis of educational needs, teaching staff, teacher, further education of teaching staff

Obsah

1	Úvod	7
2	Vzdělávací potřeby	9
2.1	Analýza vzdělávacích potřeb	11
2.2	Identifikace vzdělávacích potřeb	12
2.3	Způsoby analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb	13
2.3.1	Fáze procesu analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb	14
2.4	Vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků	16
2.4.1	Pedagogický pracovník	17
2.4.2	Odborná kvalifikace učitelů mateřských a základních škol	19
2.4.3	Další vzdělávání učitelů	22
2.4.4	Oblasti dalšího vzdělávání učitelů	25
3	Zjišťování vzdělávacích potřeb učitelů mateřských a základních škol	29
3.1	Metodologie šetření	30
3.1.1	Výběr objektů šetření a respondentů	31
3.2	Dotazníkové šetření	31
3.2.1	Dotazník	32
3.3	Strukturovaný rozhovor	33
3.4	Obsahová analýza textu	34
3.5	Analýza a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů	35
3.5.1	ZŠ/MŠ 1	38
3.5.2	ZŠ/MŠ 2	42
3.5.3	ZŠ/MŠ 3	44
3.5.4	ZŠ/MŠ 4	48
3.6	Shrnutí výsledků analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů	51

3.6.1	Vzdělávací potřeby učitelů mateřských škol	51
3.6.2	Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základních škol	52
3.6.3	Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základních škol	54
3.6.4	Vzdělávací potřeby učitelů z pohledu ředitelů škol	55
3.6.5	Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřských a základních škol	56
3.7	Návrh konkrétních doporučení pro oblasti společného vzdělávání	57
4	Závěr	58
5	Seznam použitých informačních zdrojů	60
5.1	Další relevantní zdroje	60
6	Seznam příloh	63

1 Úvod

Ředitelé mateřských a základních škol mají ve své kompetenci vytvářet plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků svých škol. Ve své manažerské práci usilují o plánovaný rozvoj školy na základě stanovených cílů a vizí. Cíleně podporují učitele v dalším vzdělávání a měli by vytvářet vhodné podmínky pro jejich další vzdělávání. Tento úkol není pro ředitele škol úplně jednoduchý, neboť při plánování dalšího vzdělávání učitelů musí přihlížet k potřebám školy i potřebám samotného učitele a sloučit to vše s ohledem na finanční a organizační možnosti školy. Pokud se jedná o ředitele základní nebo mateřské školy, plánování dalšího vzdělávání je zaměřeno na požadavky učitelů základní nebo mateřské školy. V naší republice je velké procento sloučených subjektů mateřských škol a základních škol, jejichž ředitelé také vytváří plán dalšího rozvoje školy a tím i plány dalšího vzdělávání učitelů. Ve Středočeském kraji bylo k 1.1.2014 zapsáno 1303 škol a školských zařízení a z toho bylo 235 základních škol a mateřských škol sloučených v jeden subjekt.

Téma práce „Vzdělávací potřeby učitelů základních a mateřských škol ve sloučených subjektech“ jsem si vybrala s ohledem na velmi náročnou práci ředitelů těchto škol. Také proto, že pracuji pátým rokem jako učitelka mateřské školy ve sloučeném subjektu se základní školou a sleduji náročnost práce ředitelky naší školy mimo jiné i v oblasti dalšího vzdělávání učitelů.

Cílem této práce je zjistit vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů mateřských a základních škol a na základě tohoto zjištění navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů mateřských a základních škol.

Pomocí analýzy vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol a učitelů prvního a druhého stupně základních škol, budou zjištěny konkrétní vzdělávací potřeby učitelů. Následně budou výsledky analýzy porovnány a bude zjištěno, zda mají učitelé nějaké společné vzdělávací potřeby. Bude zodpovězena otázka, zda existují společná témata dalšího vzdělávání pro učitele mateřských a základních škol. Předpokládáme, že výsledkem bude určení některých společných oblastí vzdělávání. K vypracování analýzy vzdělávacích potřeb učitelů bude využito metod dotazníkového šetření pro učitele a strukturovaného rozhovoru, který bude veden s řediteli vybraných škol (sloučených subjektů základní a

mateřská škola). Shrnutím výsledků šetření budou zjištěny vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol a na základě těchto zjištění budou navržena konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů mateřských škol a základních škol ve sloučených subjektech. Tato doporučení budou moci využít ředitelé sloučených subjektů při plánování dalšího vzdělávání učitelů mateřských a základních škol.

Vzhledem ke stanovenému cíli bakalářské práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky.

- V jakých konkrétních oblastech mají učitelé mateřských a základních škol potřebu se vzdělávat?
- Jaké jsou vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol z pohledu ředitelů oslovených mateřských a základních škol?
- Jaké jsou vhodné oblasti společného vzdělávání učitelů mateřských a základních škol?

Dále pak byly stanoveny dvě doplňující výzkumné otázky:

- Jsou řediteli škol zjišťovány vzdělávací potřeby učitelů jejich škol?
- Jsou zjištěné vzdělávací potřeby učitelů reflektovány v plánech dalšího vzdělávání učitelů škol?

Doplňující otázky výzkumu byly zvoleny do této práce, protože jak již bylo výše uvedeno, role ředitele školy je pro plánování dalšího vzdělávání učitelů velmi důležitá. Doplňujícími otázkami bude ověřeno, zda ředitelé škol zjišťují vzdělávací potřeby učitelů a následně je reflektují při vytváření plánu dalšího vzdělávání.

2 Vzdělávací potřeby

Tato část bakalářské práce se zabývá tématem vzdělávacích potřeb učitelů základních a mateřských škol. Budeme se tedy nejdříve zabývat vysvětlením základních pojmů, mezi něž patří zejména: vzdělávací potřeby, analýza vzdělávacích potřeb, pedagogický pracovník, učitel a další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Každý z nás má své potřeby, které je nutné uspokojovat. Základní lidské potřeby definoval již v roce 1943 Abraham Herbert Maslow. Lidské potřeby rozdělil do pěti skupin podle důležitosti a vložil je do schématu tvaru pyramidy. První a podle Maslowova nejdůležitější skupinou jsou fyziologické potřeby, kam patří uspokojování základních potřeb, například hladu, žízně a podobně. Každý stupeň pyramidy obsahuje další lidské potřeby a vzájemně na sebe navazují. Maslow předpokládá, že pokud není uspokojena potřeba nižšího patra pyramidy, jedinec nepociťuje potřebu z dalších pater. Již z tohoto definování potřeb vyplývá, že pokud jsou uspokojeny naše základní potřeby, můžeme se soustředit například na seberealizaci a potřebu vědět, znát a umět. Tyto potřeby jsou součástí horních pater Maslovovy pyramidy (Mazák, 2010, s. 44).

Obr. č. 1 – Maslovova pyramida potřeb

Dostupné z: (<http://www.filosofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/>)

Dá se tedy předpokládat, že lidé mají potřebu vzdělávání a jsou ochotni se dále vzdělávat, právě pro to aby byla uspokojena jedna z jejich dalších potřeb. Vzdělávání je proces, při kterém dochází k získávání a rozvíjení znalostí a dovedností, který napomáhá k rozvoji osobnosti jedince a následné seberealizaci. Díky vzdělávání získáme vzdělání, které je potřebné pro naše další pracovní uplatnění a podporuje tak uspokojování dalších potřeb znázorněných v Maslowově pyramidě potřeb např. potřeby uznání, potřeby vědět, rozumět atd.

„Vzdělávání - jeden ze způsobů učení (se), organizovaný a institucionalizovaný způsob učení. Vzdělávací aktivity jsou ohraničené (diskrétní) - mají svůj začátek a konec.” (Hroník, 2007, s. 31).

Vodák a Kucharčíková chápou vzdělávání takto:

„Vzdělávání představuje formu dotváření a rozvoje osobnosti. V nejširším slova smyslu je třeba ho chápat jako prvotní, rozšiřující, doplňující a inovační vzdělání; jde o proces získávání a osvojování vědomostí z různých oblastí lidského poznání.” (Vodák, Kucharčíková, 2011, s. 76).

Zajímavý pohled na vzdělávání uvádí Armstrong a Taylor, kteří poukazují na pojem vzdělávání z pohledu samotných lidí. Ve vzdělávání zdůrazňují složku sebevzdělávání, kdy se lidé sami aktivně zapojují do učení za odborné pomoci a podpory a nejsou jen příjemci toho, co nabízí či vyžaduje organizace (Armstrong, Taylor, 2015, s. 333).

Potřeby vzdělávání jsou často, podle obecné představy, chápány jako něco, co by lidé pracující na konkrétním pracovišti či pracovní pozici, měli umět a znát. (Armstrong, Taylor, 2015, s. 354).

Je vhodné uvést i Bartoňkovou, která ve své práci s odkazem na Palána uvádí:

„Vzdělávací potřeby vznikají jako hypotetický stav (uvědomovaný nebo neuvědomovaný), kdy jedinci chybí znalosti nebo dovednosti, které mají význam pro jeho další existenci, zachování psychických (i fyzických) nebo společenských funkcí. Také je možno je charakterizovat jako interval mezi aktuálním výkonem a předem definovaným standardem výkonnosti.” (Bartoňková, 2010, s. 119).

2.1 Analýza vzdělávacích potřeb

Při plánování modernizace či změny strategie rozvoje organizace je prvním důležitým krokem analýza vzdělávacích potřeb. Je to nejdůležitější část pro další rozvoj organizace a určení vzdělávání, které se bude v rámci ní odehrávat. Velmi záleží na správném provedení analýzy vzdělávacích potřeb, protože pokud se již na začátku celého procesu udělá chyba, výsledek nebude odpovídat požadovanému a nebude následovat efektivní rozvoj.

Armstrong a Taylor popisují analýzu potřeb vzdělávání ve své knize takto:

„Analýza potřeby vzdělávání se často vysvětluje jako proces identifikace mezery ve vzdělávání - rozdílu mezi tím, co je a co by mělo být. Analýza mezer ve vzdělávání umožňuje identifikovat rozdíly mezi tím, co lidé vědí a umí, a tím, co by měli vědět a umět, takže je možné specifikovat vzdělávací aktivity, které by pomohly existující mezery ve vzdělání zaplnit.“ (Armstrong, Taylor, 2015, s. 354).

Vodák a Kucharčíková k analýze potřeb vzdělávání říkají, že je to zjišťování požadovaných informací o aktuálních schopnostech, dovednostech a znalostech zaměstnanců, o fungování jednotlivců, skupin a organizací a následné srovnání získaných dat s tím, co je ve skutečnosti požadováno. Výsledkem analýzy potřeb vzdělávání je odhalení nedostatků mezi tím, co je a co je požadováno, zejména se zaměřením na takové nedostatky, které je možné vyřešit vzděláváním (Vodák, Kucharčíková, 2011, s. 85).

Tři základní úrovně analýzy vzdělávacích potřeb rozlišuje Bartoňková ve své práci, kde dle Buckleyho a Caplea uvádí:

- **Komplexní analýza** - zkoumá požadavky konkrétního zaměstnání komplexně, cílem je získat úplný přehled o pracovní náplni daného pracovního místa včetně znalostí a dovedností potřebných pro efektivní pracovní výkon. Komplexní analýza je náročná jak na čas, tak finance.
- **Analýza klíčových otázek** - je zaměřena na identifikaci klíčových otázek, tedy konkrétních požadavků na výkon zaměstnání. Identifikuje požadované znalosti, dovednosti a schopnosti potřebné pro dané zaměstnání. Je využívána zejména manažery firem pro svou menší náročnost na vypracování.

- **Analýza zaměřená na problémy** - je zaměřena na identifikování konkrétních problémů, které způsobují či ovlivňují aktuální výkon pod požadovanou úrovní (Bartoňková, 2010, s. 121).

Tato bakalářská práce je zaměřena na zjištění vzdělávacích potřeb učitelů sloučených subjektů mateřských a základních škol a na základě tohoto zjištění má navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů základních a mateřských škol. K dosažení stanoveného cíle bude využito analýzy klíčových otázek. Ředitelé škol, jsou v jedné osobě zároveň i manažeři škol, a proto by výsledky provedené analýzy mohly přinést návrhy společného vzdělávání učitelů, které by mohli ředitelé využít při jeho plánování.

2.2 Identifikace vzdělávacích potřeb

Identifikace přináší odpovědi na předem stanovené otázky (Bartoňková, 2010, s. 118).

„Spočívá ve shromažďování informací o současném stavu znalostí, schopností a dovedností pracovníků, dále o výkonosti organizace a porovnávání s požadovanou, nebo standartní úrovní. Výsledkem je zjištění mezer, které jsou potřeba vyplnit vzděláváním.“ (Vodák, 2004, [online]).

Jak provést identifikaci vzdělávacích potřeb uvádí ve své práci Vodák a Kucharčíková, kteří uvádějí tři etapy identifikace vzdělávacích potřeb.

- **První etapa** je zaměřena na získání informací o cílech organizace. Stanovení vzdělávacích potřeb by mělo být v souladu se strategií rozvoje organizace, se kterou by měli být seznámeni všichni zaměstnanci a měli by s ní souhlasit.
- **Druhá etapa** je zaměřena na analýzu znalostí, dovedností a úkolů zaměstnanců. Tyto informace lze získat například analýzou pracovních náplní.
- **Třetí etapa** je zaměřena na samotné zaměstnance a jejich osobnostní předpoklady pro dané pracovní uplatnění. Dochází k porovnání těchto údajů s potřebami organizace (Vodák, Kucharčíková, 2011, s. 90 - 91).

Jednotlivé etapy procesu identifikace vzdělávacích potřeb procházejí jednotlivými na sebe navazujícími fázemi, které je nutné postupně realizovat.

Vzhledem k tomu, že cílem bakalářské práce je zjištění vzdělávacích potřeb učitelů, tedy zjištění informací pro vypracování návrhu konkrétních doporučení pro oblasti společného

vzdělávání učitelů základních a mateřských škol, bude výzkumná část této práce vypracována dle již zmíněných etap identifikace vzdělávacích potřeb Vodáka a Kucharčíkové.

2.3 Způsoby analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb

Před samotným provedením analýzy a následné identifikace vzdělávacích potřeb je důležité zvolit vhodný způsob provedení. V odborné literatuře například Bartoňková uvádí dvě základní možnosti pro analýzu a identifikaci vzdělávacích potřeb.

- **Kvantitativní sociologický výzkum** - jedná se především o výzkum v terénu, kdy je nejčastěji využíván dotazník, rozhovor, pozorování atd. Ten kdo výzkum provádí, oslovuje přímo zaměstnance (ať už osobně, či formou dotazníku) a ptá se jich na jejich vzdělávací potřeby, případně oslovuje jejich podřízené, nadřízené, kolegy atd.
- **Aplikace kompetenčního přístupu ke vzdělávání a k rozvoji lidských zdrojů v organizaci** - jedná se především o práci s literaturou, jsou identifikované obecné předpoklady pro výkon pracovní pozice (Bartoňková, 2010, s. 122).

Pokud se na způsoby analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb podíváme z pohledu stanovení výzkumného problému této bakalářské práce, který je definován takto: Výzkumným problémem této bakalářské práce jsou vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol. Výzkumem bude ověřeno, zda existují společné vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol ve sloučených subjektech mateřských škol a základních škol. Můžeme k vypracování praktické části práce využít základní orientace výzkumu podle Armstronga a Taylora, kteří je rozdělují na triangulace, kvantitativní a kvalitativní výzkum.

- **Triangulace** - potřebné informace se získávají z více zdrojů, předpokládá se, že pokud budou osloveny tři zdroje a nejméně dva budou mít shodné odpovědi, je výsledek považován za důvěryhodný. Pokud budou všechny tři odpovědi rozdílné, je třeba přeformulovat otázku tak, aby byla lépe srozumitelná.
- **Kvantitativní výzkum** - je empirický, jsou získávány konkrétní údaje, které jsou zpracovávány a kvantifikovány. Údaje jsou získávány prostřednictvím dotazníků,

průzkumů, pozorování, nebo experimentů a jsou vyhodnocovány prostřednictvím analýzy.

- **Kvalitativní výzkum** umožňuje pochopit dění a určité situace zejména z pohledu účastníků. Údaje se získávají prostřednictvím rozhovorů, případových studií, pozorování i průzkumů (Armstrong, Taylor, 2015, s. 649).

Z těchto výše uvedených základních možností identifikace vzdělávacích potřeb bude pro splnění cíle bakalářské práce využít kvantitativní výzkum, který nejlépe vyhovuje specifikům zkoumané cílové skupiny.

2.3.1 Fáze procesu analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb

Jednotlivé etapy analýzy a následné identifikace vzdělávacích potřeb jsou dle Vodáka a Kucharčíkové následující:

- ❖ **První fázi identifikace vzdělávacích potřeb** by měl být sběr údajů. K tomuto tématu Vodák a Kucharčíková říkají:

„Sběr údajů - Informace o podstatě činnosti pracovního místa a dosahované úrovni výkonnosti můžeme získat za pomoci různých metod, jakými jsou například strukturovaný rozhovor, skupinová diskuze, dotazník či participace a pozorování. Jde o jednoduché a snadno použitelné metody.” (Vodák, Kucharčíková, 2011, s. 91).

S nejčastěji používanými metodami se blíže seznámíme:

- **Dotazník** je výzkumná metoda založená na dotazování a je sestavena z otázek, které jsou respondentům kladeny písemně a oni na ně písemně odpovídají. Dotazník má předem konkrétně stanovený cíl. Pokud nebude cíl dotazníku správně zadán, ovlivní to celý výsledek šetření (Gavora, 2010, s. 121).
- **„Pozorování znamená sledování činnosti lidí, záznam (registrace nebo popis) této činnosti, její analýzu a vyhodnocení.”** (Gavora, 2010, s. 93).
- **Obsahová analýza textu** je charakteristická především tím, že hodnocen a analyzován je text (Gavora, 2010, s. 142).
- **Rozhovor** je důležitou metodou výzkumu, protože pomocí něho získáváme informace a zároveň vnímáme chování a emoce dotazovaných. Armstrong uvádí tři formy rozhovoru.

- Strukturovaný rozhovor - získáváme odpovědi na předem připravené otázky. Otázky jsou připravené pro všechny stejné a kladené všem dotazovaným ve stejném pořadí. Nevýhodou je, že tazatel klade otázky tak, jak byly připraveny, nereaguje na situaci či reakce (emoce) dotazovaného.
- Nestrukturovaný rozhovor - otázky nejsou předem připravené, dotazování mluví na dané téma. Dotazovaní nejsou přerušováni kladením otázek a neodpovídají na konkrétní stejné otázky pro všechny dotazované. Výhodou tohoto rozhovoru je, že tazatel může měnit téma rozhovoru a citlivě reagovat na průběh rozhovoru. Nevýhodou je, že výsledky se někdy těžko porovnávají.
- Polostrukturovaný rozhovor - okruh otázek je předem stanovený, ale tazatel se jich nemusí striktně držet. Může libovolně měnit pořadí a to v souvislosti na situaci během rozhovoru, nebo v souvislosti s reakcí dotazovaného (Armstrong, Taylor, 2015, s. 650).

Důležitost správně sestavených otázek, byla zmíněna již výše v textu. Pro ověření správnosti, konkrétnosti a jednoznačnosti položených otázek a ověření, zda jsou otázky respondenty správně pochopeny, je vhodné provést předvýzkum. Gavora předvýzkum doporučuje, neboť jak uvádí, na malém vzorku lidí může dojít k odhalení nevhodných formulací otázek. Cílem předvýzkumu je ověřit, zda zvolená výzkumná metoda funguje, zda jsou lidé ochotni na otázky odpovědět a zda jim rozumí (Gavora, 2010, s. 84).

❖ **Druhá fáze identifikace vzdělávacích potřeb**

Druhou fází identifikace vzdělávacích potřeb podle Vodáka a Kucharčíkové je analýza údajů získaných šetřením.

„Výsledkem procesu analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb je seznam vzdělávacích a dalších potřeb zaměstnanců a návrh vzdělávacího programu, případně návrhy na řešení jiných zjištěných problémů a potřeb. Jde v podstatě o určení, kdo a proč potřebuje vzdělávání” (Kucharčíková, Vodák, 2004, s. 60).

❖ Třetí fáze identifikace vzdělávacích potřeb

Třetí fáze je fází závěrečnou, kdy po vyhodnocení získaných údajů budou získány konkrétní informace o vzdělávacích potřebách. Kucharčíková a Vodák uvádějí:

„Výstupem fáze identifikace potřeb vzdělávání je vypracovaný návrh vzdělávacího programu (plánu, projektu), což představuje proces přípravy učebních osnov a materiálů splňujících požadavky vzdělávání a rozvoje.“ (Kucharčíková, Vodák, 2004, s. 96 - 97).

Podle Kucharčíkové a Vodáka se tvorba plánu návrhu vzdělávacího programu skládá ze tří fází.

- **Přípravná fáze** - obsahuje stanovení potřeb, kdo se vzdělávacího programu zúčastní a specifikování cíle programu.
- **Realizační fáze** - je zaměřena na stanovení jednotlivých etap vzdělávacího programu a rozdělení úkolů a pořadí témat vzdělávání. Je určen způsob vzdělávání.
- **Fáze zdokonalování** - tato fáze je zaměřena na průběžné hodnocení probíhajících etap vzdělávacího programu. Je zaměřena na hledání možností zdokonalení programu (Kucharčíková, Vodák, 2004, s. 96 - 97).

Výsledkem analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb by tedy mělo být zjištění vzdělávacích potřeb zaměstnanců a následné vytvoření vhodných doporučení, vzdělávacího programu pro další vzdělávání zaměstnanců. Způsob vytvoření konkrétního vzdělávacího programu pro zaměstnance by měl být v kompetenci manažerů nebo ředitelů dané organizace.

2.4 Vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků

Stejně jako je součástí firemní strategie zjišťování vzdělávacích potřeb firmy a jejich zaměstnanců, které zajistí firmě posun k vyšším ziskům, tak je součástí práce ředitelů škol zjišťovat vzdělávací potřeby pedagogických pracovníků a slučovat je s potřebami konkrétní školy. Z těchto důvodů zjišťují manažeři firem, ale i ředitelé škol vzdělávací potřeby zaměstnanců. Následně podporují jejich další vzdělávání, které je obohatí o požadované znalosti a dovednosti. Při zjišťování vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků musí ředitelé škol zohledňovat zejména to, co již pedagogičtí pracovníci umí

(co znají a dokážou) a v jakých dovednostech mají rezervy, jaké jsou jejich vzdělávací potřeby. Zároveň musí brát ohledy na možnosti a potřeby školy.

„Zásadní roli tak hraje ředitel školy a jeho schopnost plánovat profesní rozvoj svých učitelů. Měl by mít přehled o jejich individuálních vzdělávacích potřebách a o tom, jaké školení je pro ně vhodné, aby svoji práci dobře naplňovali vizi a cíle školy.“ (Lukáš, 2015, [online]).

Vzhledem k vývoji vědních disciplín, technologií a nezadržitelnému pokroku jsou i školy ovlivňovány moderními trendy, které jsou postupně zaváděny do výuky. Tímto způsobem i školy prochází postupnými změnami a modernizací, na které je třeba reagovat. Pedagogičtí pracovníci jsou těmito změnami nepřímo motivováni k dalšímu profesnímu rozvoji.

Cílem profesního rozvoje učitelů je dle OECD převážně obnovování znalostí, získávání pedagogických schopností, dovedností a nových postupů vzdělávání, s ohledem na nejnovější poznatky. Pomoci školám a učitelům při přípravě vzdělávacích plánů a při realizování změn ve výuce. Podporovat sdílení zkušeností mezi učiteli (Soukup, 2013, [online]).

V šetření o vyučování a učení - TALIS 2013 realizované Českou školní inspekcí je uvedeno, že učitelé a ředitelé škol musí splňovat vysoké požadavky. Musí připravit žáky na zvládnutí situací v dnešním globálním světě, který je propojen komunikačními prostředky. Výuka musí být přizpůsobena individuálním požadavkům žáků s ohledem na jejich sociální a kulturní zázemí. Učitelé a ředitelé škol se musí zároveň dále vzdělávat, s ohledem na požadavky současné doby a dokázat inovovat svoje výukové postupy (ČŠI, 2013, [online]).

Vzhledem k výše řečenému jsou pedagogičtí pracovníci nepřímo motivováni k uspokojování své potřeby vzdělávání, kterou by měl ředitel školy v pozici lídra nejen podporovat, ale i vytvářet.

2.4.1 Pedagogický pracovník

V předchozích kapitolách byly vysvětleny tyto pojmy: potřeby, vzdělávací potřeby, vzdělávání a analýza vzdělávacích potřeb. Nyní se tedy zaměříme na vysvětlení pojmu pedagogický pracovník.

Pedagogičtí pracovníci jsou středoškolsky nebo vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří pracují samostatně, jsou kreativní a zodpovědní ke své práci. Dokáží pracovat s informacemi a samostatně se rozhodovat. Ve většině případů se i chtějí spolupodílet na „chodu“ školy, ve které pracují (Prášilová, 2006, s. 32).

Nejvhodnějším zdrojem pro výstižné formulování pojmu pedagogický pracovník je Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. V tomto zákoně v § 2, odstavci 1 je uvedeno, že pedagogický pracovník je ten, kdo *„koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen „přímá pedagogická činnost“); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.“*

Dále pak v § 2, odstavci 2 tohoto zákona je uvedeno, že:

Tím, kdo vykonává přímou pedagogickou činnost, je:

- učitel,
- pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- vychovatel,
- speciální pedagog,
- psycholog,
- pedagog volného času,
- asistent pedagoga,
- trenér,
- metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně,
- vedoucí pedagogický pracovník.

Cílem této bakalářské práce je zjistit vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů mateřských a základních škol a na základě tohoto zjištění navrhnout konkrétní doporučení

pro oblasti společného vzdělávání učitelů mateřských a základních škol. Tato bakalářská práce se tedy nezabývá zjišťováním vzdělávacích potřeb všech pedagogických pracovníků, kteří jsou zaměstnanci školy (například asistenti pedagogů, vychovatelé školní družiny atd.), ale pouze vzdělávacími potřebami učitelů základních a mateřských škol, tedy první skupiny pracovníků zmiňovaných ve výše uvedeném zákoně.

Náplní učitelské profese je zejména aktivní vzdělávání dětí a žáků v souladu se Zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon) a v něm uvedenými rámcově vzdělávacími programy.

Učitelé jsou ti, kteří se podle zákona podílejí na přímé pedagogické činnosti. Tedy v rámci svého profesního uplatnění společně s ostatními pedagogickými pracovníky přímo působí na děti a žáky školy.

Pedagogický slovník uvádí že:

„Učitel je jeden z hlavních aktérů vzdělávacího procesu, profesně kvalifikovaný pedagogický pracovník, vykonávající učitelské povolání.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 326).

2.4.2 Odborná kvalifikace učitelů mateřských a základních škol

Odbornou kvalifikovanost pedagogického pracovníka upravuje též Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, kde je stanoveno v § 3, odstavci 1, že:

Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- je plně způsobilý k právním úkonům,
- **má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost,**
- je bezúhonný,
- je zdravotně způsobilý a
- prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

Odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost učitelé prokazují také podle tohoto zákona. V § 6 až § 8 jsou uvedeny zákonné možnosti jak získat odbornou kvalifikaci pro učitele mateřské školy a učitele prvního a druhého stupně.

§ 6 Učitel mateřské školy získává odbornou kvalifikaci:

- vysokoškolským vzděláním, které získal v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na přípravu učitelů mateřské školy,
- vysokoškolským vzděláním, které získal studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřeným na přípravu učitelů prvního stupně základní školy nebo vychovatelství nebo pedagogiku volného času nebo studijního oboru pedagogika a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání organizovaným vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- vyšším odborným vzděláním, které získal ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- vyšším odborným vzděláním, které získal ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu učitelů mateřské školy,
- středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu vychovatelů a vykonáním jednotlivé zkoušky, která svým obsahem a formou odpovídá zkoušce profilové části maturitní zkoušky z předmětu zaměřeného na pedagogiku předškolního věku.

§ 7 Učitel prvního stupně základní školy

- získává odbornou kvalifikaci studiem na vysoké škole
- v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd, který je zaměřen na přípravu učitelů prvního stupně základní školy,

- v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd, který je zaměřen na přípravu učitelů mateřských škol nebo studijního oboru pedagogika a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání organizovaným vysokou školou a cíleném na přípravu učitelů prvního stupně základní školy,
- v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd, který je zaměřen na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy a všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy,
- v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd, který je zaměřen na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání organizovaným vysokou školou a cíleném na přípravu učitelů prvního stupně základní školy,
- v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd, který je zaměřen na přípravu učitelů základní umělecké školy studijního oboru, který odpovídá požadavkům vyučovaného předmětu.

§ 8 Učitel druhého stupně základní školy

- získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným v akreditovaném magisterském studijním programu
- v oblasti pedagogických věd, které je zaměřeno na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy,
- v oblasti pedagogických věd, které je zaměřeno na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů druhého stupně základní školy a střední školy,
- v oblasti pedagogických věd, které je zaměřeno na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy

Platnost tohoto znění zákona nebyla plně dodržována a v mateřských a základních školách učili a na mnoha školách ještě učí nekvalifikovaní učitelé. A to přesto, že od 1.1.2015 vstoupila v platnost novelizace právního předpisu, která vyžadovala odbornou kvalifikaci pro všechny učitele. Tato změna právní úpravy, přinesla ředitelům škol nemalé problémy (Trojan, 2014, [online]).

Z výroční zprávy České školní inspekce 2015/2016 vyplývá, že v mateřských školách České republiky je stále zaměstnáno 5,3 % pedagogických pracovníků bez zákonem stanovené kvalifikace. V základních školách je dále zaměstnáno 5,7 % učitelů bez zákonem stanovené kvalifikace (ČŠI, 2016, [online]).

2.4.3 Další vzdělávání učitelů

Potřeba dalšího vzdělávání učitelů by měla vyplývat z nutnosti být obeznámen s nejnovějšími způsoby výuky, s možnostmi využití nových technologií a nových poznatků. Ve Školském zákoně je uvedeno, že výuka má odpovídat nejnovějším dostupným poznatkům vědy, pedagogiky a psychologie. Z tohoto důvodu jsou školy postupně dle vlastních ekonomických, organizačních a personálních možností modernizovány a vybavovány novými technologiemi a pomůckami.

„Společnost současné doby je společností rychlých změn (technologických, ekonomických, společenských a environmentálních), které ovlivňují ekonomiku a ve svém důsledku celou společnost. Pro budoucí období, které přesahuje období Dlouhodobého záměru, je třeba počítat s tím, že cíle a obsah vzdělávání bude třeba budoucím trendům výrazněji přizpůsobit.“ (MŠMT, 2015, s. 10, [online]).

Vzhledem k tomuto procesu modernizace škol, je žádoucí mít pracovníky (učitele), kteří se na modernizaci škol aktivně podílí. Aby se učitelé věnovali získávání nových zkušeností, dovedností a znalostí je jejich další vzdělávání také upraveno Zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů a vyhláškou č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů k dalšímu vzdělávání učitelů v Hlavě IV, § 24 říká:

Další vzdělávání učitelů

- Učitelé mají povinnost se dále vzdělávat a to po celou dobu kdy vykonávají pedagogickou činnost, protože si vzděláváním doplňují kvalifikaci.
- Učitelé se mohou dále vzdělávat a tím si zvyšovat kvalifikaci. Za zvýšení kvalifikace se podle předpisu považuje i její získání.

- Ředitelé škol sestavují plán dalšího vzdělávání a organizují a podporují další vzdělávání svých zaměstnanců a tedy i učitelů, s ohledem na potřeby a možnosti školy.

Z citace tohoto zákona vyplývá, že:

Učitelé:

- mají povinnost dalšího vzdělávání, díky kterému získávají nové aktualizované a moderní znalosti a dovednosti
- mohou se dále vzdělávat a zvyšovat si kvalifikaci

Ve výroční zprávě ČŠI za školní rok 2015/2016 se uvádí, že šetřením v oblasti dalšího vzdělávání učitelů bylo zjištěno, že 87 % učitelů základních škol se účastnilo dalšího vzdělávání. Nejčastěji využita školení byla zejména v oblastech:

- metody a formy výuky
- rozšiřování vědomostí a znalostí v předmětech
- dovednosti z oblasti ICT

Zároveň bylo šetřením České školní inspekce zjištěno, že 13 % učitelů základních škol, se za poslední dva roky nezúčastnilo žádného dalšího vzdělávání (ČŠI, 2016, [online]).

V analýze předpokladů a vzdělávacích potřeb pedagogických pracovníků pro zkvalitňování jejich práce z roku 2009 vypracovanou agenturou Faktum pro MŠMT se uvádí, že dalšího vzdělávání se účastnily pouze dvě třetiny dotázaných učitelů, tedy 66 %. Zbývajících 33 % dotázaných učitelů v roce 2009 uvedlo, že se dalšího vzdělávání neúčastní (MŠMT, 2009, [online]).

Z porovnání výsledků zprávy ČŠI za školní rok 2015/2016 a analýzy vypracované pro MŠMT z roku 2009 vyplývá, že se zájem učitelů o další vzdělávání zvýšil o 20 %.

Ve vyhlášce č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů jsou v § 1 uvedeny druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

„Druhy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků“

Druhy dalšího vzdělávání jsou:

- a) *studium ke splnění kvalifikačních předpokladů,*
- b) *studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů,*
- c) *studium k prohlubování odborné kvalifikace“*
 - **Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů** se uskutečňuje studiem v oblasti pedagogických věd. Vyhláška stanovuje v jakých oblastech a jakým způsobem je možné splnit studium kvalifikačních předpokladů. Toto studium je vhodné například pro učitele odborných předmětů středních škol, asistenty pedagogů, ale patří sem i studium pro ředitele škol a školských zařízení, kteří díky studiu získávají znalosti a dovednosti v oblasti řízení škol a školských zařízení.
 - **Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů** je studium, které se uskutečňuje na vysokých školách v programech celoživotního vzdělávání a podle vyhlášky je zaměřeno zejména na studium pro vedoucí pracovníky, výchovné poradce a studium k výkonu specializovaných činností.
 - **Studium k prohlubování odborné kvalifikace** by mělo být průběžné a provázet pedagogického pracovníka po celou dobu jeho pedagogické praxe.

Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů uvádí v § 10:

„Průběžné vzdělávání

- (1) *Průběžné vzdělávání je zaměřeno na aktuální teoretické a praktické otázky související s procesem vzdělávání a výchovy.*
- (2) *Obsahem průběžného vzdělávání jsou zejména nové poznatky z obecné pedagogiky, pedagogické a školní psychologie, teorie výchovy, obecné didaktiky, vědních, technických a uměleckých oborů a jejich oborových didaktik, prevence sociálně patologických jevů a bezpečnosti a ochrany zdraví. Průběžné vzdělávání může zahrnovat i jazykové vzdělávání pedagogických pracovníků.*

(3) *Formy průběžného vzdělávání jsou zejména účast na kurzu a semináři. Délka trvání vzdělávacího programu průběžného vzdělávání činí nejméně 4 vyučovací hodiny.*”

Jak již bylo výše zmíněno, dochází ve všech pracovních oblastech ke změnám a k modernizaci. Vzhledem k tomu, že školství připravuje děti, žáky, studenty a mladé lidi do života, mělo by je vzdělávat v souladu s nejmodernějšími poznatky vědy, techniky, pedagogiky atd. Tím kdo za kvalitu pedagogického procesu zodpovídá je ředitel a vedení školy.

2.4.4 Oblasti dalšího vzdělávání učitelů

Požadavky na oblasti dalšího vzdělávání učitelů jsou ovlivňovány z několika směrů. Mezi hlavní faktory, které, mimo jiné, ovlivňují směr dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, patří zejména:

- 1) Klíčové dokumenty MŠMT (Strategie 2020, Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020, novelizace Školského zákona)
- 2) Inspekční činnost ČŠI
- 3) Potřeby školy
- 4) Vzdělávací potřeby učitelů

Potřebu dalšího vzdělávání učitelům přináší nejen nové poznatky vědy a techniky a nezadržitelný vývoj společnosti, ale i změny ve strategii rozvoje škol nastavené Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, zejména v podobě klíčových dokumentů a platné legislativě. Mezi ně patří například:

1) Klíčové dokumenty MŠMT:

- Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 – je vytvořena na základě myšlenky celoživotního učení.

Ve strategii jsou stanoveny tři základní cíle:

- „snižovat nerovnosti ve vzdělávání,
- podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad,
- odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.“ (MŠMT, 2014, [online]).

Za obecné cíle jsou mimo jiné stanoveny:

- „podpora individuální integrace dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami,
- podpora metody hodnocení, které jsou zaměřeny na sledování individuálního pokroku každého žáka a studenta.“ (MŠMT, 2014, [online]).
- Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020 – je vytvořena s ohledem na rozvoj digitálních technologií a jejich využití ve školách.

Její smyslem je především:

- „otevřít vzdělávání novým metodám a způsobům učení prostřednictvím digitálních technologií,
- zlepšit kompetence žáků v oblasti práce s informacemi a digitálními technologiemi,
- rozvíjet inženýrské myšlení žáků.“ (MŠMT, 2014, [online]).

2) Inspekční činnost ČŠI

Jedním z ukazatelů potřeb dalšího vzdělávání učitelů jsou výroční zprávy České školní inspekce. Výroční zpráva z roku 2015/2016 České školní inspekce přináší:

„školám, školským zařízením i vzdělávacímu systému jako celku relevantní informace ve vztahu k hodnocení podmínek, průběhu a výsledku vzdělávání, včetně konkrétních doporučení pro další činnost směřující ke zvyšování kvality vzdělávání dítěte, žáka či studenta.“ (ČŠI, 2016, s. 10, [online]).

Česká školní inspekce ve Výroční zprávě 2015/2016 uvádí v závěrečných zjištěních pro jednotlivé stupně škol svá stanoviska a doporučení i k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků.

- **V mateřských školách** upozorňují zejména na to, že zhruba jedna pětina mateřských škol nemá správné kompetence pro práci s moderními technologiemi, zejména používání ICT. A nedokážou využívat přednosti práce s ICT pro činnost školy (ČŠI, 2016, s. 29, [online]).

- **V základních školách** zjistila, že největší potřebu vzdělávání učitelé mají zejména v oblastech: „vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a prevence řešení rizikového chování žáků.“ (ČŠI, 2016, s. 42, [online]).

3) Potřeby školy

Vzdělávací potřeby učitelů jsou také přímo ovlivňovány potřebami, možnostmi a především vizí školy. Toto vše sestavuje a ovlivňuje ředitel školy. Ředitelé škol zodpovídají za kvalitní personální podmínky pro vzdělávání dětí a žáků. Jejich hlavním úkolem je mimo jiné získání kvalitního pedagogického sboru kvalifikovaných pedagogických pracovníků, kteří se soustavně vzdělávají a rozvíjejí své schopnosti a dovednosti (ČŠI, 2016, [online]).

Ředitelé plánují další vzdělávání a zpracovávají plán dalšího vzdělávání, který obsahuje zejména:

- cíl a směr vzdělávání
- kdo se bude vzdělávat
- metody vzdělávání

Pro stanovení cíle a směru dalšího vzdělávání je nutné, aby škola měla svou vizi. Prášilová cituje Egera:

„Vize je jasně definovaný, realistický a věrohodný obraz toho, čeho chce škola v budoucnosti dosáhnout.“ (Prášilová, 2006, s. 74).

Správně vypracovaná vize školy, umožňuje škole dosáhnout stanoveného cíle, protože:

- 1) Je pravidelně škole připomínáno, co je jejím cílem. Vize je tím, co ukazuje směr.
- 2) Ukazuje vedení školy a zaměstnancům, čeho už dosáhli, čeho chtějí dosáhnout a jak toho dokázat (Prášilová, 2006, s. 75).

V souladu s vizí školy, ředitelé a vedení škol sestavují plány škol. Na většině škol je sestavován tzv. **roční plán**, který je sestaven na rok a může mít podobu měsíčních či týdenních plánů. Jeho součástí jsou i termíny do kdy mají být uvedené cíle plněny a kdo zodpovídá za plnění. Jednou z úrovní, kterou je třeba realizovat, je v ročních plánech obsažený plán dalšího vzdělávání zaměstnanců a tedy i učitelů (Bartoňková, 2010, s. 82).

Analýzou dokumentů vybrané školy můžeme například zjistit:

- Zda je ve škole stanovena vize s ohledem na zkvalitnění výchovy a vzdělávání.
- Zda je vize sdílena se všemi zaměstnanci školy.
- Jak dalece se zaměstnanci na plnění vize podílejí (Prášilová, 2006, s. 84).

S ohledem na stanovenou podotázku výzkumného problému: „Jsou vzdělávací potřeby učitelů součástí plánů dalšího vzdělávání učitelů?“, bude ve výzkumné části práce provedena analýza textu zaměřená na plány dalšího vzdělávání učitelů ve vybraných školách.

S ohledem na výše uvedené informace z jednotlivých zdrojů byly stanoveny čtyři oblasti vzdělávacích potřeb učitelů cílové skupiny, které budou ve výzkumné části popsány a dále při samotném výzkumu sledovány.

Z textu vyplynuly tyto čtyři doporučené vzdělávací oblasti učitelů z pohledu MŠMT a ČŠI:

- Kvalifikovanost učitelů podle zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů.
- Správné užívání ICT při práci s dětmi a žáky.
- Inkluze – vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Metody hodnocení individuálních pokroků dětí a žáků.

Ve výzkumné části budou zjištěny vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol z pohledu učitelů a to pomocí dotazníkového šetření a následně bude zjištěno, zda se vzdělávací potřeby učitelů shodují s doporučenými vzdělávacími potřebami učitelů navrženými MŠMT.

3 Zjišťování vzdělávacích potřeb učitelů mateřských a základních škol

Cílem této bakalářské práce je zjistit vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů mateřských a základních škol a na základě tohoto zjištění navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů základních a mateřských škol.

Pomocí analýzy vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol a učitelů prvního a druhého stupně základních škol, budou zjištěny konkrétní vzdělávací potřeby učitelů. K vypracování analýzy vzdělávacích potřeb učitelů bude využito metod: dotazníkového šetření pro učitele a strukturovaného rozhovoru, který bude veden s řediteli vybraných škol (sloučených subjektů základní a mateřská škola). Cílem shrnutí výsledků šetření je zjistit vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol a na základě těchto zjištění navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů základních škol a mateřských škol ve sloučených subjektech.

Výzkumným problémem této bakalářské práce jsou vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol. Výzkumem budou zjištěny vzdělávací potřeby učitelů a bude ověřeno, zda existují společné vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol ve sloučených subjektech základních škol a mateřských škol.

Vzhledem ke stanovenému cíli bakalářské práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky.

- V jakých konkrétních oblastech mají učitelé mateřských a základních škol potřebu se vzdělávat?
- Jaké jsou vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol z pohledu ředitelů oslovených mateřských a základních škol?
- Jaké jsou vhodné oblasti společného vzdělávání učitelů mateřských a základních škol?

Dále pak byly stanoveny dvě doplňující výzkumné otázky, které se také pokusíme zodpovědět výzkumem.

- Jsou řediteli škol zjišťovány vzdělávací potřeby učitelů jejich škol?
- Jsou zjištěné vzdělávací potřeby učitelů reflektovány v plánech dalšího vzdělávání učitelů škol.

Při osobním jednání s řediteli vytipovaných škol, bude při rozhovoru zjištěno, zda jsou vzdělávací potřeby učitelů škol zjišťovány a zda se výsledky zjištění odráží v plánech dalšího vzdělávání učitelů. K ověření doplňující výzkumné otázky bude zvolena metoda analýza textu, která bude zaměřená na plány dalšího vzdělávání učitelů na rok 2016/2017 ve vybraných školách.

3.1 Metodologie šetření

Pro získání vhodných a pro výsledek práce nezbytných údajů bylo nutné nejprve zformulovat základní pojmy šetření a na základě formulace základních pojmů mohlo být přistoupeno k samotnému výzkumnému šetření. V teoretické části této práce byly uvedeny možnosti jak provést analýzu a identifikaci vzdělávacích potřeb učitelů. Ze základních možností identifikace vzdělávacích potřeb učitelů mateřských a základních škol, bude v bakalářské práci pro splnění stanoveného cíle využit kvantitativní výzkum, který nejlépe vyhovuje specifikům zkoumané cílové skupiny. Kvantitativní výzkum byl vybrán zejména proto, že je zaměřen na získání konkrétních údajů, které budou následně zpracovány a přinesou požadovaná zjištění.

Kvantitativní sociologický výzkum - jedná se především o výzkum v terénu, kdy je nejčastěji využíván dotazník, rozhovor, pozorování atd. Ten kdo výzkum provádí, oslovuje přímo zaměstnance (ať už osobně, či formou dotazníku) a ptá se jich na jejich vzdělávací potřeby, případně oslovuje jejich podřízené, nadřízené, kolegy atd. (Bartoňková, 2010, s. 122).

Analýza a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů bude provedena za pomoci:

- 1) dotazníkového šetření mezi učiteli mateřských a základních škol,
- 2) rozhovorů s řediteli vybraných škol.

Předpokládáme, že kvantitativní výzkum přinese odpovědi na stanovené výzkumné otázky a dojde ke splnění stanoveného cíle bakalářské práce. Zároveň dojde ke zjištění, zda existují společné oblasti dalšího vzdělávání pro učitele mateřských a základních škol sloučených subjektů. Předpokládáme, že výsledkem budou některé oblasti společného vzdělávání. Na základě zjištěných výsledků analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb

učitelů budou navržena konkrétní doporučení pro společné vzdělávání učitelů mateřských a základních škol sloučených subjektů.

3.1.1 Výběr objektů šetření a respondentů

Objektem šetření bakalářské práce budou čtyři sloučené subjekty základních škol a mateřských škol ze Středočeského kraje. Středočeský kraj jsem vybrala proto, že je v počtu škol a školských zařízení na prvním místě v republice. Z veřejně dostupných zdrojů na stránkách krajského úřadu jsem zjistila, že ve Středočeském kraji bylo k 1.1.2014 zapsáno ve školském rejstříku 1303 škol a školských zařízení. Z počtu všech zapsaných škol a školských zařízení je 235 sloučených subjektů mateřských a základních škol. Pro získání potřebných informací byl vytipován výběrový soubor čtyř škol ze Středočeského kraje, které splňují základní požadavek sloučených subjektů mateřské a základní školy. Byly vybrány školy různých velikostí, aby došlo k získání co nejkomplexnějších údajů s ohledem na rozdílné podmínky a lokality těchto škol. Důležitým faktorem pro jejich výběr byla i velikost školy co do počtu dětí a žáků a zároveň i počtu učitelů. Dvě školy jsou umístěny na vesnici a dvě jsou umístěné ve městě, což přinese konkrétní poznatky o zkoumaném problému. Vybrané školy mají celkem 109 učitelů. Ve vybraném vzorku učitelů je 44 učitelek mateřských škol, 32 učitelů I. stupně základní školy a 33 učitelů II. stupně základní školy. Počet respondentů (učitelů) byl získán z veřejně dostupných webových stránek jednotlivých škol.

3.2 Dotazníkové šetření

Z metod sběru informací, které byly uvedeny v teoretické části práce, byla za nejvhodnější metodu vybrána metoda dotazníku určeného učitelům sloučených mateřských škol a učitelům prvního a druhého stupně základních škol. Cílem dotazníkového šetření je získat konkrétní informace pro zodpovězení výzkumné otázky:

- V jakých konkrétních oblastech mají učitelé mateřských a základních škol potřebu se vzdělávat?

Pro získání požadovaných údajů od respondentů byla vybrána metoda dotazníku především proto, že umožňuje klást promyšleně sestavené různé typy otázek, díky kterým dojde k získání informací o pracovníkových povinnostech. Výhodou je také finanční nenáročnost,

nevýhodou je však to, že otázky mohou být respondenty špatně pochopené a rozpětí otázek neobsáhne všechna specifika práce, navíc návratnost bývá velice malá (Vodák, Kucharčíková, 2011, s. 91).

Šetření metodou dotazníku bylo vybráno s ohledem na možnost oslovení širšího počtu respondentů. Respondenti budou osloveni prostřednictvím internetového dotazníku. Tento způsob distribuce dotazníku byl vybrán zejména proto, že učitelé ve školách již mají přístup k internetu a jejich e-mailové adresy jsou veřejně dostupné na stránkách vytipovaných škol. Zároveň byl tento způsob šetření zvolen pro jeho časovou nenáročnost a proto, že je jednodušší na vyplnění, což by mohlo pozitivně ovlivnit návratnost dotazníků. Na základě výsledků dotazníkového šetření budou zjištěny vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol.

3.2.1 Dotazník

Dotazník má celkem šest otázek. Dvě otázky jsou uzavřené a respondenti si vybírají jednu z uvedených možností. Polouzavřená otázka není v dotazníku využita. Čtyři další otázky jsou otevřené a respondenti na ně odpovídají dle vlastního uvážení. Za klíčovou otázku dotazníku považují otázku číslo 5, ve které by respondenti měli uvést konkrétní oblasti vzdělávání, ve kterých mají potřebu se vzdělávat.

Úplné znění dotazníku se nachází v příloze č. 1.

Součástí dotazníku je i průvodní dopis, ve kterém jsou respondenti seznamováni s tím, proč a za jakým účelem byl dotazník vytvořen.

Jak bylo již v této práci dříve uvedeno, nevýhodou dotazníkového šetření může být špatné sestavení otázek nebo špatné pochopení otázek respondenty. Z tohoto důvodu byl nejprve proveden předvýzkum.

Pro ověření správné formulace, konkrétnosti a jednoznačnosti otázek byl vybrán malý vzorek respondentů. Do této skupiny respondentů byli vybráni učitelé ze všech stupňů škol. Tedy dva učitelé z mateřské školy, dva učitelé ze základní školy prvního stupně a dva učitelé základní školy druhého stupně. Byli požádáni, aby vyplnili dotazník a vyjádřili se ke srozumitelnosti a jednoznačnosti dotazníku.

Z předvýzkumu vyplynulo, že přestože je klíčová otázka číslo pět správně sestavena, otázka číslo šest na ni správně nenavazuje. Otázka číslo pět zní:

- **V jakých oblastech cítíte největší potřebu se vzdělávat s ohledem ke své práci?** (Prosím, napište všechny oblasti, ve kterých cítíte největší problémy. Zároveň uveďte pouze takové, které je možné vyřešit dalším vzděláváním. Napište vše, co Vás napadne.)

Předpokládala jsem, že respondenti uvedou více jak pět oblastí a vzhledem k tomuto předpokladu byla otázka číslo šest formulována takto:

- **Vyberte z oblastí, které jste uvedl/a, 4 oblasti, které byste potřeboval/a vyřešit co nejdříve. Prosím, napište.**

Z odpovědí respondentů, kteří byli osloveni mailem, jako účastníci předvýzkumu vyplynulo, že někteří na otázku číslo pět odpovídají pouze jednou až třemi oblastmi. Vybrat tedy čtyři oblasti vzdělávání podle zadání otázky číslo šest nebylo možné. Z tohoto důvodu byla otázka číslo šest přeformulována takto:

- **Z Vašich uvedených oblastí vyberte 1 až 3 oblasti vzdělávání, které považujete za nejnaléhavější.**

Takto upravená otázka se posléze při samotném dotazníkovém šetření ukázala jako vyhovující a splnila svůj účel.

3.3 Strukturovaný rozhovor

V teoretické části práce byla vysvětlena důležitá role ředitele školy v podpoře a plánování dalšího vzdělávání učitelů. Bylo vysvětleno, že ředitel školy má zákonem stanovenou povinnost sestavovat plán dalšího vzdělávání učitelů a motivovat a zároveň podporovat učitele v dalším vzdělávání. Vzhledem k výše řečenému bude s řediteli vytipovaných škol veden strukturovaný rozhovor. Cílem strukturovaného rozhovoru je přinést konkrétní informace k dané problematice a hlavně odpověď na výzkumnou otázku:

- Jaké jsou vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol z pohledu ředitelů oslovených mateřských a základních škol?

Zároveň se pokusíme při rozhovoru s řediteli škol zjistit odpovědi na doplňující výzkumné otázky, které zní:

- Jsou řediteli škol zjišťovány vzdělávací potřeby učitelů jejich škol?
- Jsou zjištěné vzdělávací potřeby učitelů reflektovány v plánech dalšího vzdělávání učitelů škol?

Výzkumná metoda strukturovaný rozhovor, byla vybrána proto, že chceme získat od respondentů odpovědi na stejné, předem připravené otázky. Otázky budou pokládány respondentům v přesně stanoveném pořadí a stejném znění. Vzhledem k těmto požadavkům, je metoda strukturovaného rozhovoru nejvhodnější.

Ředitelé vytipovaných škol, byli nejprve telefonicky osloveni a požádáni o osobní schůzku. Při osobním jednání s řediteli škol jsem se představila jako studentka Pedagogické fakulty, Univerzity Karlovy, která studuje Školský management a vypracovává závěrečnou bakalářskou práci na téma „Vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol“. Uvedla jsem, že má práce je zaměřena na učitele mateřských a základních škol ve sloučených subjektech a že právě proto jsem si pro svůj výzkum vybrala jejich školu. Seznámila jsem je s mým výzkumem a také cílem mé práce a požádala jsem je o spolupráci. Během našeho rozhovoru odpovídali všichni ředitelé škol na deset předem připravených otázek. Sedm otázek je zaměřeno na vzdělávací potřeby učitelů jednotlivých stupňů školy a zbývající čtyři otázky jsou zaměřeny na tvorbu a obsah plánu dalšího vzdělávání učitelů.

Úplné znění připravených otázek pro strukturovaný rozhovor s řediteli škol se nachází v příloze č. 2.

Rozhovory s řediteli škol probíhaly zároveň s dotazníkovým šetřením mezi učiteli vytipovaných škol. Tento způsob byl zvolen proto, aby výsledky analýzy vzdělávacích potřeb nebyly navzájem ovlivňovány a přinesly konkrétní informace o vzdělávacích potřebách učitelů mateřských škol a základních škol z pohledu učitelů a ředitelů škol.

3.4 Obsahová analýza textu

Jak bylo výše uvedeno, ředitelé škol sestavují plán dalšího vzdělávání, organizují a podporují další vzdělávání svých zaměstnanců a tedy i učitelů, s ohledem na potřeby a

možnosti školy (ať už organizační nebo finanční) a s ohledem na potřeby samotných učitelů. Součástí jejich práce je vypracování potřebných dokumentů (roční plán) a dále také plán dalšího vzdělávání učitelů, který může být součástí ročního plánu školy.

Vzhledem k tomu, že ředitelé škol, se významně podílí na dalším vzdělávání učitelů, právě s ohledem na zákonem stanovenou povinnost, byly stanoveny dvě doplňující výzkumné otázky. Na tyto otázky byly v řízeném rozhovoru s řediteli škol získány odpovědi a obsahovou analýzou textu bude ověřeno:

- Zda jsou zjišťované vzdělávací potřeby učitelů reflektovány v plánech dalšího vzdělávání učitelů škol.

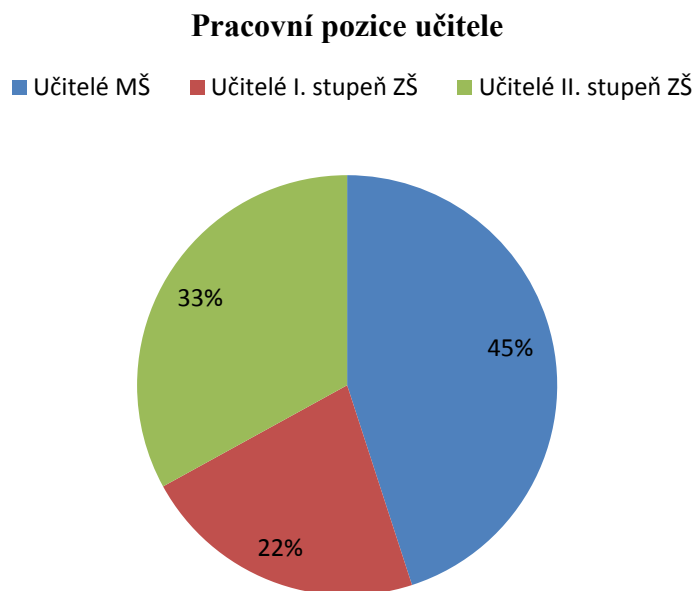
Pro obsahovou analýzu textu byly zvoleny plány dalšího vzdělávání pro školní rok 2016/2017, které byly dány k dispozici řediteli vytipovaných škol.

3.5 Analýza a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů

Šetření bylo na jednotlivých školách realizováno v období únor – březen 2017. Respondenti dotazníkového šetření byli osloveni dopisem, zaslaným e-mailem. Díky velmi vstřícné spolupráci ředitelů vytipovaných škol, byly dotazníky pomocí e-mailů rozeslány respondentům (učitelům škol) samotnými řediteli škol. Tento vstřícný krok ředitelů výrazně přispěl k návratnosti dotazníků. Součástí e-mailu byl dotazník a průvodní dopis se žádostí o vyplnění dotazníku. Rozhovory s řediteli škol byly vedeny v průběhu měsíce únor – březen (současně s dotazníkovým šetřením) a po skončení rozhovoru byla vždy se souhlasem ředitelů škol provedena obsahová analýza plánu dalšího vzdělávání učitelů školy na školní rok 2016/2017. Oslovení ředitelé vytipovaných škol přivítali spolupráci na této bakalářské práci, protože cíl této práce je zajímavý. Z jejich pohledu se jedná o aktuální téma a někteří požádali o možnost získat výsledek analýzy vzdělávacích potřeb jejich učitelů k budoucímu využití. Ředitelé škol zároveň požádali o zachování anonymity jejich škol. Z tohoto důvodu budou školy nadále označovány zkratkami ZŠ/MŠ 1, ZŠ/MŠ 2, ZŠ/MŠ 3 a ZŠ/MŠ 4. U každé školy budou pro seznámení se školou uvedeny jen volně dostupné informace, které jsou veřejně dostupné na internetových stránkách školy.

Dotazník byl e-mailem rozeslán 109 respondentům a 77 respondentů dotazník vyplnilo. Což znamená, že dotazník vyplnilo 71 % oslovených respondentů. Dotazníkového šetření

se zúčastnilo z celkového počtu respondentů 45 % učitelů z mateřské školy, 22 % učitelů z I. stupně základní školy a 33 % učitelů z II. stupně základní školy. Což vyplynulo z odpovědi na otázku č. 1 uvedenou v dotazníku.

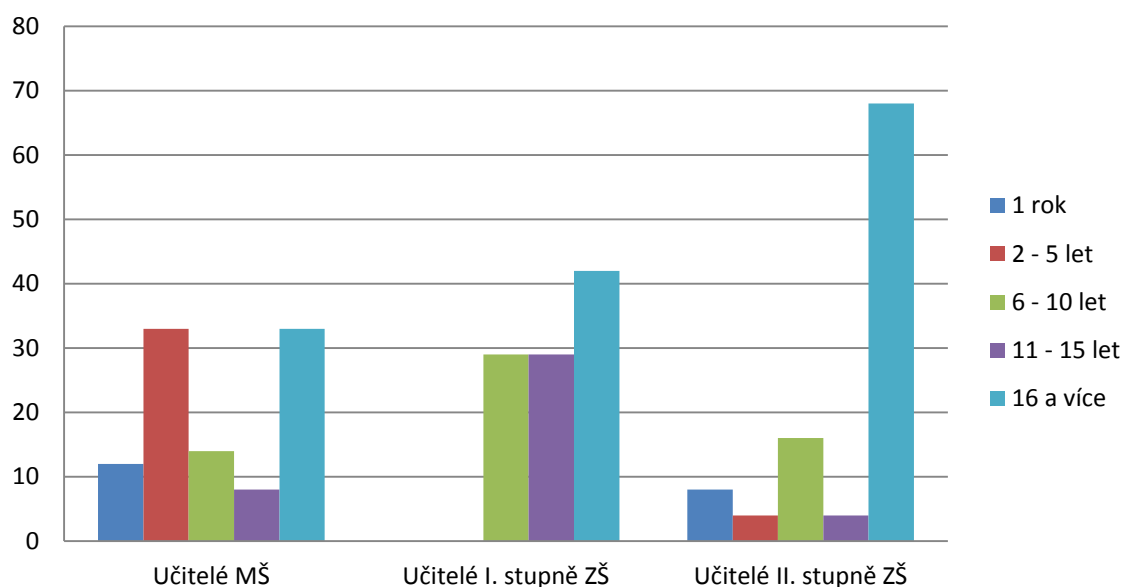
Graf č. 1 – Pracovní pozice učitele

Respondenti byli v dotazníku požádáni o vyplnění šesti otázek. Otázka, ve které jsou respondenti požádáni, aby uvedli název své školy, byla použita k upřesnění školy respondenta a sloužila pouze ke správnému vyhodnocení výsledků s ohledem na jednotlivé školy.

Otázka číslo 2 zněla: „Uvedte délku své učitelské praxe.“ Z grafu je patrné, že ve vybraném vzorku respondentů bylo velké procento učitelů s délkou praxe nad 15 let a to na všech stupních škol. Zároveň bylo zjištěno, že učitelé s různou délkou praxe mají vzdělávací potřeby ve stejných oblastech a tedy délka praxe na jejich vzdělávací potřeby nehraje roli.

Dotazník vyplnili respondenti s různou délkou praxe, jejíž přehled je uveden v grafu č. 2. Počet odpovídajících respondentů v daném rozpětí pedagogické praxe je uváděn v procentech.

Délka pedagogické praxe

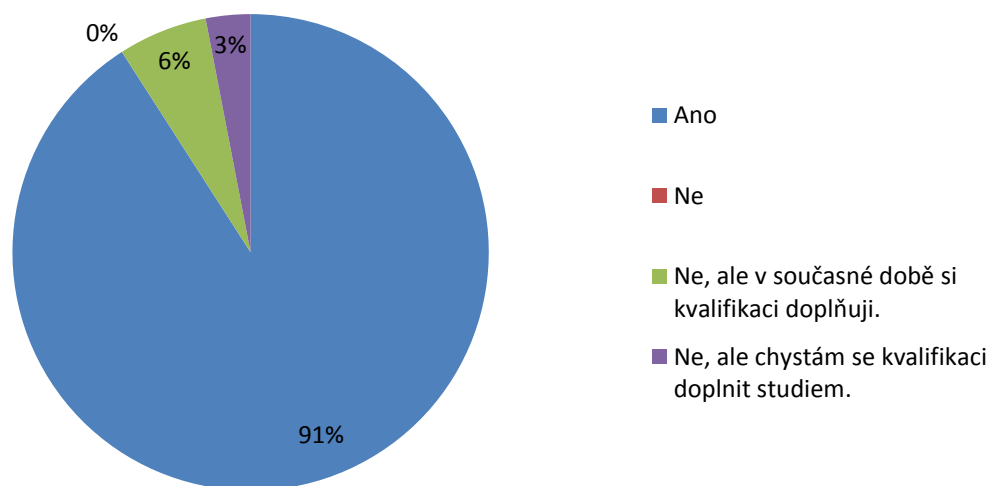

Graf č. 2 - Délka pedagogické praxe

Jednou z otázek byla i otázka na kvalifikovanost učitelů. „*Jste kvalifikovaným učitelem podle Zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících?*“ Vyhodnocením odpovědí bylo zjištěno, že 91 % respondentů je kvalifikovaným učitelem dle zákona. Dále bylo zjištěno, že 2,5 % učitelů není kvalifikováno, ale chystá se kvalifikaci doplnit studiem a 6,5 % respondentů si v současné době doplňuje kvalifikaci.

Porovnáním z výsledky šetření ČŠI uvedených ve své Výroční zprávě, můžeme potvrdit, že v mateřských a základních školách stále pracují učitelé bez zákonem stanovené kvalifikace. V případě respondentů - učitelů, kteří se zúčastnili tohoto šetření, se jedná až o 9 % učitelů bez kvalifikace. To je v porovnání zhruba o 2,4 % horší výsledek než počet nekvalifikovaných pedagogů zjištěný šetřením ČŠI. (viz. podkapitola 2.4.2).

Kvalifikovanost učitelů

Graf č. 3 – Kvalifikovanost učitelů

Výše uvedené otázky byly v dotazníku uvedeny, aby byl získán komplexnější pohled na problematiku vzdělávacích potřeb učitelů z různých úhlů. Otázka zaměřena na pracovní pozici učitele, napomohla k rozdělení výsledků šetření podle zařazení učitelů do jednotlivých stupňů vzdělávání. Otázka na kvalifikovanost učitelů byla zvolena k ověření počtu nekvalifikovaných učitelů v praxi. Zároveň nám získané údaje umožnily srovnávat je s údaji, které získala ČŠI k této problematice při vypracovávání Výroční zprávy. (Viz. podkapitola 2.4.2).

3.5.1 ZŠ/MŠ 1

Tato škola je umístěna na vesnici. Je to základní škola a mateřská škola, která je umístěna na přímé spojnici okolních vesnic se dvěma většími městy. Tato vhodná lokalita školu zvýhodňuje zejména v oblasti naplněnosti škol dětmi mateřské školy a žáky prvního stupně základní školy. V čele školy je ředitelka, která má dvě zástupkyně. Jednu zástupkyni, která je zástupkyní pro základní školu a jednu vedoucí učitelku, která ředitelku zastupuje v mateřské škole. V základní škole je zaměstnáno 15 učitelů, na I. stupni učí 8 učitelů a na II. stupni učí 6 učitelů. Školu navštěvuje 230 dětí. Škola má tři budovy, v nichž je využíváno

12 tříd. V mateřské škole je zaměstnáno 8 učitelek a navštěvuje ji 88 dětí. Budova mateřské školy stojí samostatně v jiné části obce.

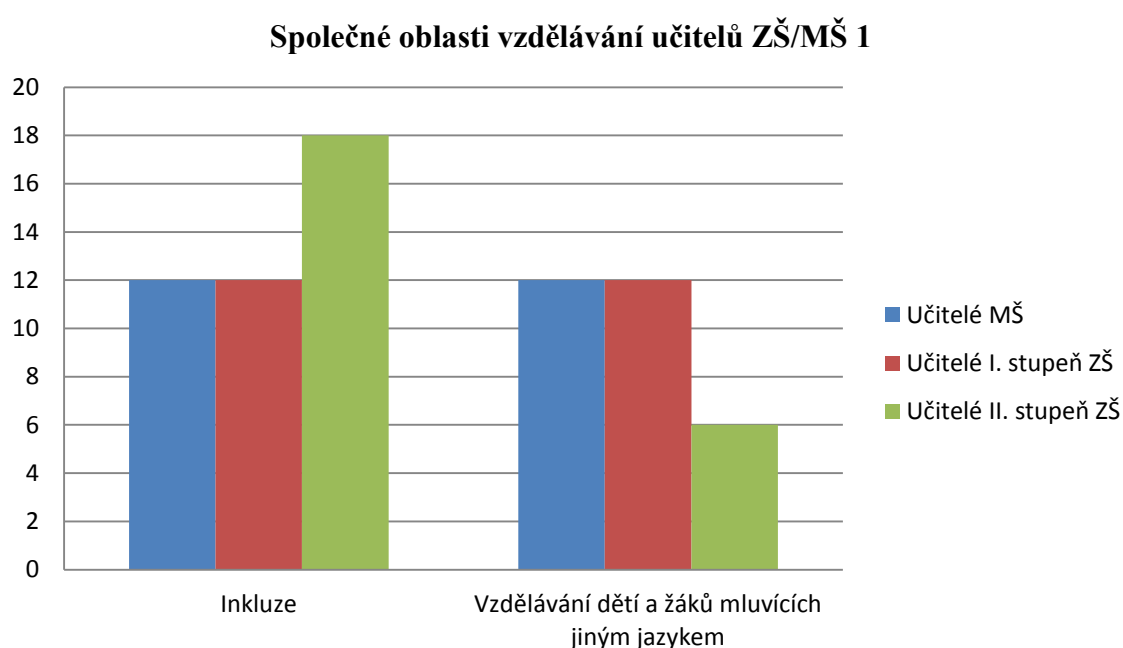
1) Výsledky dotazníkového šetření ZŠ/MŠ 1

Dotazníkovým šetřením bylo osloveno 23 respondentů-učitelů z této sloučené školy a na dotazník odpovědělo 17 respondentů. Návratnost dotazníků je tedy 73 %. Vyhodnocením získaných informací bylo zjištěno, že vzdělávací potřeby učitelů této školy jsou na jednotlivých stupních vzdělávání následující:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy jsou zejména v oblastech:
 - Logopedie – pedagogická podpora přirozeného rozvoje řeči a dětí, tuto oblast považuje za velmi důležitou 100 % respondentů.
 - Podpora a rozvoj pohybové zdatnosti dětí, na této oblasti se shodlo 75 % respondentů.
 - Speciální pedagogika a vzdělávání předškoláků, tyto oblasti vzdělávání uvedlo 38 % respondentů.
 - Mezi další vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy byly uváděny: grafomotorika, výtvarné činnosti, inkluze, práce s dětmi, které mluví cizím jazykem, práce s nadanými dětmi.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupeň:
 - Praktické rady k výuce (nové metody práce, aktivizující metody výuky), uvedlo 83 % respondentů.
 - Práce a komunikace s třídním kolektivem, uvedlo 50 % respondentů.
 - Komunikace s rodiči, žáky, kolegy a vedením školy, uvedlo 50 % respondentů.
 - Další uvedené vzdělávací potřeby učitelů jsou v oblastech: inkluze - vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, jazykové vzdělávání, vzdělávání žáků mluvících cizím jazykem, prevence patologických jevů, ICT – využívání nových technologií ve výuce, teambuilding.
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, uvedlo 100 % respondentů.

- Další uvedené oblasti vzdělávacích potřeb jsou: nové metodiky pro výuky tělesné výchovy, vzdělávání žáků mluvících jiným jazykem, jazykové vzdělávání – lepší příprava k didaktice.
- Společné oblasti vzdělávání pro učitele ZŠ/MŠ 1 jsou:
 - Inkluze - vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, uvedlo celkem 42 % respondentů.
 - Vzdělávání dětí a žáků mluvících jiným jazykem, uvedlo 30 % respondentů.

Počet odpovídajících respondentů v grafu č. 4 je uváděn v procentech.

Graf č. 4 – Společné oblasti vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 1

2) **Strukturovaný rozhovor ZŠ/MŠ 1**

Strukturovaný rozhovor byl veden s ředitelkou školy, která ochotně odpovídala na položené otázky. Vzdělávací potřeby učitelů této školy jsou z pohledu paní ředitelky tyto:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy jsou:
 - Oblast pedagogické podpory přirozeného rozvoje řeči dětí, tedy další vzdělávání v oblasti logopedický asistent pro učitele MŠ.
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupeň a II. stupeň základní školy jsou:

- Inkluze, vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. (Vzdělávací potřeby učitelů I. a II. stupně jsou z pohledu ředitelky školy totožné. Z jejího pohledu je možné je uvést v jedné skupině.)
- Společná oblast vzdělávání pro učitele MŠ a ZŠ je:
- Inkluze - vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato oblast dalšího vzdělávání je ze strany paní ředitelky vnímána jako velmi aktuální, neboť učitelé na všech stupních vzdělávání neumí s těmito dětmi dostatečně pracovat a další podpora například v podobě dalšího vzdělávání je nutná.

Ze strukturovaného rozhovoru bylo zjištěno, že vzdělávací potřeby učitelů jsou zjišťovány spíše náhodnými rozhovory, než například dotazníky, plánovaným rozhovorem či anketou. Toto zjištění se následně potvrdilo i v analýze plánu dalšího vzdělávání učitelů.

3) Obsahová analýza plánu dalšího vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 1

Plán dalšího vzdělávání učitelů pro školní rok 2016/2017 nebyl v době rozhovoru s ředitelkou školy vypracován a pro účel této práce tedy nemohl být dán k dispozici. Pro obsahovou analýzu textu byl nabídnut plán dalšího vzdělávání učitelů za školní rok 2015/2016, který je zároveň i Dlouhodobým plánem dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků. Je sestaven jako podklad pro další vzdělávání učitelů (a ostatních pedagogických pracovníků) školy. Jsou v něm uvedeny základní informace vycházející zejména z právních předpisů. Obsahem plánu jsou i prioritní oblasti dalšího vzdělávání, které budou podporovány školou.

Analýzou tohoto plánu dalšího vzdělávání učitelů nelze určit, zda jsou vzdělávací potřeby učitelů této školy skutečně reflektovány při tvorbě plánu. Z vyjádření paní ředitelky školy při rozhovoru vyplynulo, že o vzdělávací potřeby učitelů se zajímá v průběhu roku a snaží se je zohlednit v plánování dalšího vzdělávání učitelů.

4) Vyhodnocení šetření ZŠ/MŠ 1

Dotazníkovým šetřením byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů této mateřské a základní školy. Bylo zjištěno, že učitelé na jednotlivých stupních vzdělávání mají dvě shodné oblasti vzdělávání, ve kterých potřebují dále vzdělávat. S ohledem na toto zjištění může ředitelka školy využít společné vzdělávání učitelů celého sloučeného subjektu zejména

v oblasti inkluze - vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a v oblasti vzdělávání dětí a žáků mluvících jiným jazykem.

Porovnáním výsledků dotazníkového šetření a výsledků strukturovaného rozhovoru bylo zjištěno, že učitelé školy mají konkrétní vzdělávací potřeby, které uvedli v tomto dotazníkovém šetření. Ředitelka školy bohužel nezjišťuje plánovaným způsobem vzdělávací potřeby učitelů, což je patrné i z plánu dalšího vzdělávání, který na školní rok 2016/2017 není vypracován. A je používán pouze plán dlouhodobý, který není konkrétní a do kterého učitelé nemohou aktivně zasahovat a při jehož sestavování se podílet.

3.5.2 ZŠ/MŠ 2

Tato škola je umístěna na malé vesnici. Základní škola má dvě budovy. Jedna je původní – historická, ve které probíhá výuka druhého stupně a druhá budova je z roku 1973, kde probíhá výuka prvního stupně. Základní škola má 9 tříd s menším počtem žáků. Škola má kapacitu 180 žáků a učitelský sbor tvoří 12 učitelů. Na I. stupni učí 5 učitelů a na II. stupni učí 9 učitelů. Mateřská škola má jednu budovu a je postavena v jiné části obce. Má tři třídy, které navštěvuje 77 dětí a pracuje v ní 5 učitelek. V čele sloučeného subjektu škol stojí ředitelka školy, která má pod sebou dvě zástupkyně. Jednu jmenovanou pro oblast základní školy, druhou pro oblast mateřské školy.

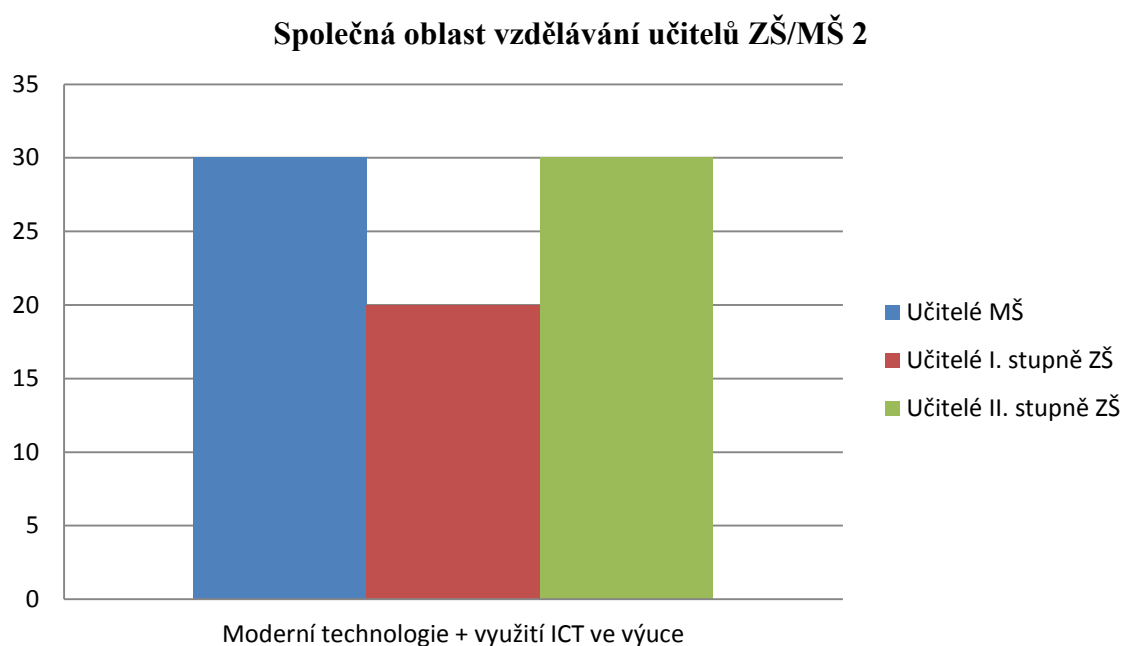
1) Výsledky dotazníkového šetření ZŠ/MŠ 2

Dotazníkovým šetřením bylo osloveno 17 respondentů z této sloučené školy. Na dotazník odpovědělo 10 respondentů. Návratnost dotazníků je 58 %. Vyhodnocením získaných informací bylo zjištěno, že vzdělávací potřeby učitelů této školy jsou na jednotlivých stupních vzdělávání následující:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy jsou zejména v oblastech:
 - Logopedie, uvedlo 100 % respondentů.
 - ICT využívaná při práci s dětmi, uvedlo 75 % respondentů.
 - Další uvedené vzdělávací potřeby učitelů jsou: začít spolu, inkluze.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy jsou:
 - Moderní technologie – ICT ve výuce, uvedlo 100 % respondentů.
 - Cizí jazyky – angličtina, také uvedlo 100 % respondentů.

- Legislativa MŠMT
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základní školy jsou:
 - Moderní technologie – ICT ve výuce, uvedlo 75 % respondentů.
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, uvedlo také 75 % respondentů.
 - Nové trendy ve vzdělávání, uvedlo 50 % respondentů.
 - Další uvedené vzdělávací potřeby učitelů jsou: psychologie, komunikace s rodiči a žáky, projektové vyučování, kritické učení, legislativa MŠMT, jak zvládat agresivitu žáků a rodičů a inovace v tvorbě přijímacích testů na SŠ.
- Společná oblast vzdělávání učitelů mateřské a základní školy je:
 - Moderní technologie – ICT ve výuce což uvedlo 80 % respondentů.

Počet odpovídajících respondentů v grafu č. 5 je uváděn v procentech.

Graf č. 5 – Společná oblast vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 2

2) **Strukturovaný rozhovor ZŠ/MŠ 2**

Strukturovaný rozhovor byl veden s ředitelkou školy, která velmi srozumitelně a konkrétně odpovídala na předem připravené otázky. Z odpovědí paní ředitelky jsou vzdělávací potřeby učitelů na jednotlivých stupních školy následující:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy jsou zejména v oblastech:

- Logopedický asistent, začít spolu a počítačová gramotnost.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy jsou:
- Moderní metody výuky.
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základní školy jsou:
- Aprobace fyzika, zeměpis, moderní metody výuky, metody kritického myšlení.
- Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřské a základní školy jsou:
- Metody kritického myšlení. Tento nový způsob přístupu ke vzdělávání dětí a žáků považuje paní ředitelka za inspirativní a důležitý.

Z rozhovoru, bylo také zjištěno, že jsou pravidelnými rozhovory s učiteli zjišťovány jejich konkrétní vzdělávací potřeby a zároveň jsou učitelům nabízeny vhodné vzdělávací kurzy, semináře či školení.

3) Obsahová analýza plánu dalšího vzdělávání učitelů

Plán dalšího vzdělávání pro školní rok 2016/2017 byl vypracován na začátku školního roku. Je vypracováván ve spolupráci s učiteli školy. Každý z učitelů má možnost si vybrat vlastní oblast vzdělávání (kurz, seminář) a po dohodě s ředitelkou školy si toto zapsat do plánu dalšího vzdělávání učitelů. Učitelé se tedy podílí na jeho sestavování, což je z plánu zřetelné.

4) Vyhodnocení šetření ZŠ/MŠ 2

Dotazníkovým šetřením byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů těchto sloučených subjektů a byly porovnány s výsledky rozhovoru s ředitelkou školy. Z následného porovnání je patrné, že ředitelka školy pravidelně zjišťuje vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy a základní školy, což se odráží v sestaveném plánu dalšího vzdělávání učitelů. Zároveň jsou učitelé seznamováni se vzdělávacími potřebami školy (např. kritické myšlení), což se ukázalo v odpovědích učitelů a i v konkrétních požadavcích na další vzdělávání.

3.5.3 ZŠ/MŠ 3

Základní škola a mateřská škola je umístěna v centru města v historické budově, která je zrenovovaná. Poloha školy v centru města v klidnější oblasti se na první pohled zdá jako velmi vhodná pro rodiče, ovšem v okolí školy jsou ještě minimálně další dvě až tři

základní školy. Základní škola má v současné době 17 tříd, které navštěvuje 488 dětí a ve škole pracuje 26 učitelů. Na prvním stupni vyučuje 10 učitelů a na druhém stupni vyučuje 16 učitelů. Mateřská škola je poměrně vzdálená od základní školy a je v ní 11 tříd (z toho dvě třídy jsou speciální). Celkem mateřskou školu navštěvuje 276 dětí. V mateřské škole pracuje 24 učitelek. Ředitelka školy má jednu zástupkyni pro základní školu, která řídí zejména pedagogický proces v ZŠ, dále má jmenovanou vedoucí učitelku mateřské školy, která má na starost odloučené pracoviště mateřské školy a ještě zaměstnává dvě asistentky – jednu pro základní školu a druhou pro mateřskou školu. Ve škole zároveň působí školní speciální pedagog, který pracuje jak v mateřské škole, tak i v základní škole.

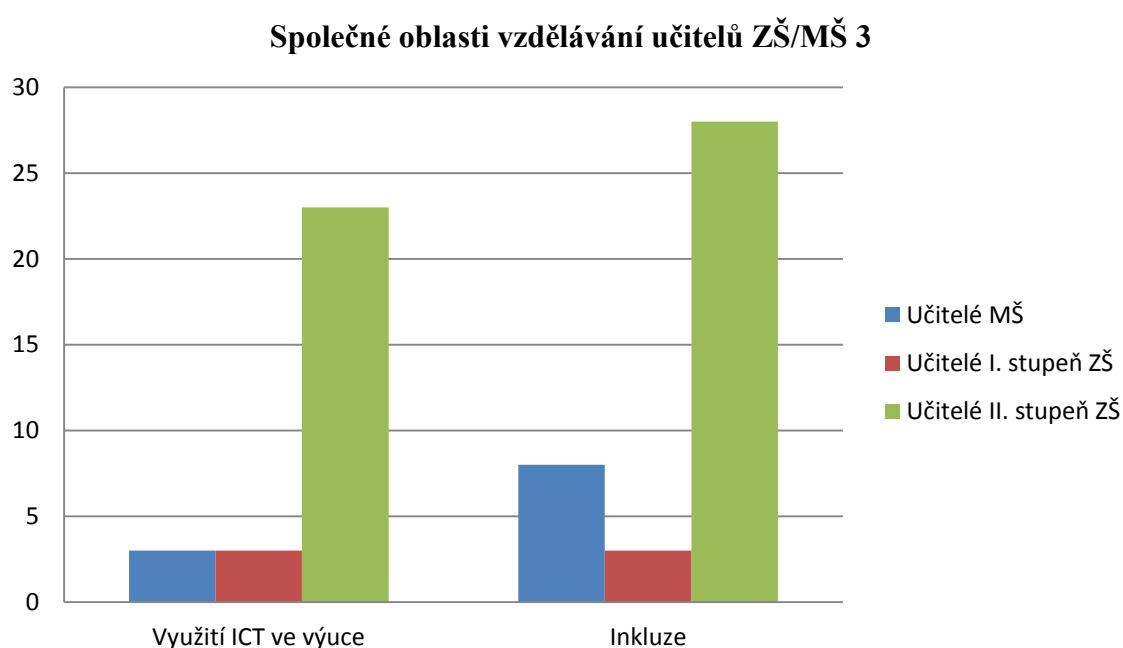
1) Výsledky dotazníkového šetření ZŠ/MŠ 3

Dotazníkovým šetřením bylo osloveno 50 respondentů z těchto sloučených škol a na dotazník odpovědělo 39 respondentů. Návratnost dotazníků je 78 %. Vyhodnocením získaných informací bylo zjištěno, že vzdělávací potřeby učitelů této školy jsou na jednotlivých stupních vzdělávání následující:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy:
 - Komunikace s rodiči, uvedlo 45 % respondentů.
 - Speciální pedagogika, uvedlo také 45 % respondentů.
 - Logopedie, uvedlo 32 %
 - Výtvarná a tělesná výchova, uvedlo 27 %.
 - Další uvedené vzdělávací oblasti učitelů jsou: školní zralost, inkluze, vzdělávání dvouletých dětí, jóga pro děti, psychologie, grafomotorika, emoční vývoj dítěte, ICT, změny v legislativě a dramaturgie.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy:
 - Problematika výuky I. stupně, uvedlo 66 % respondentů.
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, uvedlo 33 % respondentů.
 - Další uvedené oblasti vzdělávacích potřeb učitelů jsou: matematika, ICT ve výuce, didaktické hry ve výuce.
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základní školy:
 - ICT ve výuce, uvedlo 55 % respondentů.
 - Nové metody výuky, uvedlo 36 % respondentů.

- Speciální pedagogika, uvedlo 18 % respondentů.
- Další uvedené oblasti vzdělávacích potřeb učitelů jsou: didaktické hry ve výuce, konflikty a zvládání emocí ve vypjatých situacích, inkluze, organizace práce, teambuilding, projekty, matematika, chemie a efektivní rozhodování.
- Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřské a základní školy jsou:
 - Využití ICT ve výuce, uvedlo 29 % respondentů.
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, uvedlo 39 % respondentů.

Počet odpovídajících respondentů v grafu č. 5 je uváděn v procentech.

Graf č. 6 – Společné oblasti vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 3

2) **Strukturovaný rozhovor ZŠ/MŠ 3**

Paní ředitelka byla na náš rozhovor velmi precizně připravena. Z jejích odpovědí bylo patrné, že má skutečně přehled a to i o mateřské škole, která stojí v jiné části města. Vzdělávací potřeby učitelů na jednotlivých stupních vzdělávání popsala takto:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy:
 - Logopedický asistent, komunikace s rodiči, práce s ICT, inkluze – vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy:

- Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, ICT – zlepšit to co už umí.
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základní školy:
- Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
- Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřské a základní školy jsou:
- Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
- ICT

Vzhledem k tomu, že během rozhovoru paní ředitelka uvedla, že škola má za sebou velmi úspěšné období, kdy se jim podařilo získat několik evropských dotací a v rámci těchto dotací došlo k modernizaci školy a zároveň i k proškolení učitelů ve školou požadovaných oblastech, je v současné době další vzdělávání učitelů ponecháváno na jejich požadavcích a tedy dle jejich vzdělávacích potřeb. Což následně potvrdila analýza plánu dalšího vzdělávání učitelů.

3) Obsahová analýza plánu dalšího vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 3

Plán dalšího vzdělávání učitelů byl sestaven na začátku školního roku 2016/2017. V plánu jsou ředitelkou školy uvedena všechna probíhající kvalifikační studia učitelů a zároveň dlouhodobější studia učitelů, která již probíhají. Plán je vytvářen ve spolupráci s učiteli a to tak, že každý z učitelů si sám vybírá a po dohodě s ředitelkou i realizuje další vzdělávání s ohledem na své požadavky (co ho zajímá či osloví). V plánu jsou požadována zhruba dvě školení za rok. Učitelé si do plánu, který je k dispozici na sdíleném disku školy sami doplňují konkrétní školení, semináře atd. Plán má na začátku školního roku neúplnou podobu, není striktně dán a ukončen. Naopak, je během školního roku doplňován a učitelé mají možnost reagovat na zajímavé vzdělávací nabídky různých institucí a organizací.

Obsahová analýza plánu prokázala, že se učitelé na tvorbě plánu aktivně podílejí. Vzdělávací potřeby učitelů, které uvedli v dotazníkovém šetření, jsou v plánu dalšího vzdělávání 2016/2017 také uvedeny. V plánu dalšího vzdělávání učitelů již byly uvedeny tyto plánované kurzy: logopedický asistent, efektivní komunikace, využití ICT při práci s dětmi, jóga pro děti, kurz anglického jazyka a vzdělávání dvouletých dětí.

4) Vyhodnocení šetření ZŠ/MŠ 3

Analýzou vzdělávacích potřeb učitelů této školy byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy, učitelů I. a II. stupně základní školy. Porovnáním výsledků dotazníkového šetření s informacemi získaných strukturovaným rozhovorem s ředitelkou školy bylo zjištěno, že učitelé školy mají konkrétní vzdělávací potřeby, které se odráží v samotném plánu dalšího vzdělávání. Učitelé mají možnost výběru školení, kurzu dle vlastního uvážení s ohledem na finanční a organizační potřeby školy.

3.5.4 ZŠ/MŠ 4

Tato škola je také postavena ve městě, ale v okrajové části města. Je dostupná veřejnou dopravou, ale není umístěna v žádné atraktivní lokalitě zejména z pohledu blízkých pracovních příležitostí pro rodiče dětí a žáků. Školní budova je starší, ale v současné době již zrenovovaná. Školu navštěvuje 194 žáků. Ve škole vyučuje 16 učitelů. Mateřská škola prakticky sousedí se základní školou a její budova je také zrenovovaná. Má tři třídy, které navštěvuje 54 dětí a pracuje zde 5 učitelek. Paní ředitelka má jednoho zástupce pro základní školu a jednu vedoucí učitelku mateřské školy.

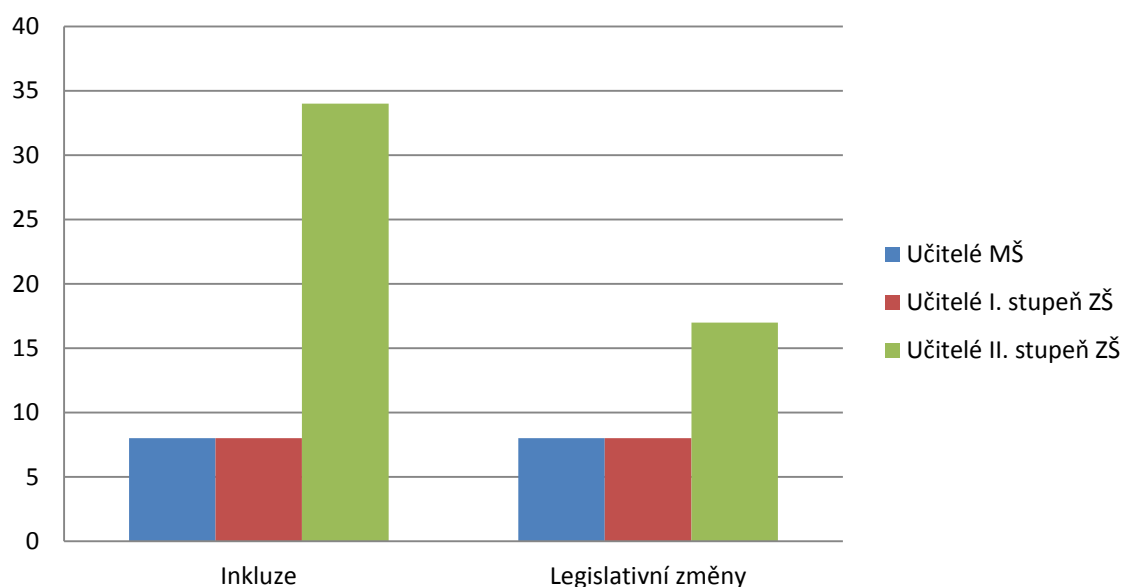
1) Výsledky dotazníkového šetření ZŠ/MŠ 4

Dotazníkovým šetřením bylo osloveno 21 respondentů z této sloučené školy a na dotazník odpovědělo 12 respondentů. Návratnost dotazníků je 57 %. Vyhodnocením získaných informací bylo zjištěno, že vzdělávací potřeby učitelů této školy jsou na jednotlivých stupních vzdělávání následující:

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, odpovědělo 33 % respondentů.
 - Logopedie, odpovědělo 33 %
 - Další uvedené oblasti vzdělávacích potřeb učitelů jsou: dvouleté děti v mateřské škole, legislativa.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, odpovědělo 33 % respondentů.
 - Komunikace a spolupráce se zaměstnanci, odpovědělo 33 % respondentů.
 - Legislativní změny, také odpovědělo 33 % respondentů.

- Další uvedené oblasti vzdělávacích potřeb učitelů jsou: anglický jazyk, administrativa a veřejné zakázky.
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základní školy:
 - Komunikace a spolupráce se zaměstnanci, odpovědělo 83 % respondentů.
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, odpovědělo 66 % respondentů.
 - ICT ve výuce, odpovědělo 50 % respondentů.
 - Nové metody ve výuce, odpovědělo také 50 % respondentů.
 - Další uvedené oblasti vzdělávacích potřeb učitelů jsou: sociálně patologické jevy, legislativní změny, komunikace a jednání s rodiči a čtenářská gramotnost.
- Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřské a základní školy jsou:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami, odpovědělo 50 % respondentů.
 - Legislativní změny, odpovědělo 33 % respondentů.

Společné oblasti vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 4

Graf č. 7 – Společné oblasti vzdělávání učitelů ZŠ/MŠ 4

2) **Strukturovaný rozhovor ZŠ/MŠ 4**

Ředitelka této školy hned na druhou otázku, která byla zaměřena na problémy (nedostatky) v oblasti práce učitelů odpověděla, že není úplně spokojena se systémem výuky. Že by ve škole ráda více zapojila nové trendy výuky zaměřené zejména na rozvoj obecné

povědomosti a většího rozhledu dětí a žáků na místo ještě poměrně hodně využívaného drilování a učení zpaměti. Vzhledem k této plánované změně výuky jsou i zaměřené jednotlivé vzdělávací potřeby učitelů z pohledu ředitelky.

- Vzdělávací potřeby učitelů mateřské školy:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
- Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
- Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základní školy:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
 - Jak nově pojmut předměty – bez drilu, výběr toho nejdůležitějšího, nesuplovat učivo SŠ, hodně názorné výuky.
- Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřské a základní školy jsou:
 - Inkluze - vzdělávání dětí se speciálními potřebami.
 - Komunikace s problémovými rodiči.

3) Obsahová analýza plánu dalšího vzdělávání učitelů

Plán dalšího vzdělávání pro školní rok 2016/2017 byl vytvořen s ohledem na požadavky MŠMT. Sestavuje ho ředitelka školy v souladu s potřebami školy. Hlavní oblasti dalšího vzdělávání jsou předem stanovené. Jsou určeny čtyři oblasti pro tento rok a učitelé si sami mohou vyhledávat vhodná školení, která jsou určena pro tyto předem stanovené čtyři oblasti.

Vzdělávací potřeby učitelů jsou ředitelkou zjišťovány pomocí Plánu osobního rozvoje učitele, jehož součástí jsou i otázky na vzdělávací potřeby učitele. Z těchto získaných informací od učitelů je následně sestavován plán dalšího vzdělávání, ve kterém se tedy částečně odráží i vzdělávací potřeby školy.

4) Vyhodnocení šetření ZŠ/MŠ 4

Dotazníkovým šetřením byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů, bylo zjištěno, že učitelé by se mohli společně vzdělávat zejména v oblasti inkluze a legislativních změn. Ve škole je vypracován plán dalšího vzdělávání, který můžou učitelé aktivně doplňovat dle svých požadavků.

3.6 Shrnutí výsledků analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů

V předchozích kapitolách byly uvedeny výsledky dotazníkového šetření v jednotlivých vytipovaných školách. Tyto výsledky šetření byly vyhodnocovány jednotlivě pro každou školu zvlášť a byly zjištěny společné oblasti vzdělávání učitelů těchto škol. V této kapitole výsledky šetření shrneme a získáme přehled vzdělávacích potřeb učitelů na jednotlivých stupních škol. Také budou uvedeny společné oblasti dalšího vzdělávání pro učitele mateřských škol, učitelů I. stupně a II. stupně základních škol.

3.6.1 Vzdělávací potřeby učitelů mateřských škol

Učitelé z vytipovaných mateřských škol uvedli v dotazníkovém šetření celkem deset oblastí dalšího vzdělávání, ve kterých mají v současné době největší potřebu se vzdělávat.

Nejzásadnější oblastí vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol je oblast logopedie, tedy oblast pedagogické podpory přirozeného rozvoje řeči dětí. Tuto oblast uvedlo 47 % respondentů-učitelů. Další nejdůležitější oblasti, ve kterých mají učitelé mateřské školy potřebu se vzdělávat, jsou oblasti speciální pedagogiky a rozvoj tělesné a pohybové zdatnosti dětí. Tyto dvě oblasti uvedlo v dotazníku 33 % učitelů. Za důležitou oblast vzdělávání, které je potřeba věnovat pozornost byla uvedena oblast komunikace s rodiči, kterou uvedlo 28 % učitelů mateřské školy. Ostatní oblasti byly uvedeny v otázce číslo pět v dotazníku, tedy jako oblasti, ve kterých učitelé cítí potřebu se vzdělávat, ale nebyly uvedeny v otázce číslo šest jako nejnaléhavější. Přehled oblastí vzdělávacích potřeb učitelů mateřských škol je uveden v tabulce č. 1.

Oblast vzdělávací potřeby učitelů MŠ	Počet odpovědí	V procentech
Logopedie	17	47 %
Speciální pedagogika	12	33 %
Rozvoj pohybové a tělesné zdatnosti dětí	12	33 %
Komunikace s rodiči	10	28 %
Výtvarná výchova	9	25 %
Školní zralost předškoláků	7	19 %
Inkluze	6	17 %
Psychologie	4	11 %
Grafomotorika	3	8 %
Dvouleté děti v MŠ	3	8 %

Tabulka č. 1 – Vzdělávací potřeby učitelů mateřských škol

Oblasti dalšího vzdělávání, které jsou doporučené MŠMT a ČŠI (viz. podkapitola 2.4.4), se ve vzdělávacích potřebách učitelů mateřských škol výrazně neprojevují. Ani jeden z dotazovaných učitelů neuvedl, že má potřebu se vzdělávat v oblasti využití ICT ve výuce a neuváděli ani oblast hodnocení dětí. Aktuální oblastí, ve které se učitelé mateřské školy shodují s doporučenou oblastí dalšího vzdělávání s MŠMT, je oblast inkluze – vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Tuto oblast uvedlo 17 % dotázaných učitelů MŠ.

3.6.2 Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základních škol

Učitelé I. stupně z vtypovaných základních škol uvedli v dotazníkovém šetření celkem dvanáct oblastí dalšího vzdělávání, ve kterých mají v současné době největší potřebu se vzdělávat.

Nejzásadnější oblastí vzdělávacích potřeb učitelů I. stupně základních škol je oblast nových trendů výuky, kterou uvedlo 29 % dotázaných učitelů I. stupně. Mezi další

nejdůležitější oblasti, ve kterých mají učitelé I. stupně potřebu se vzdělávat patří ICT ve výuce, inkluze - vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a anglický jazyk což uvedlo 29 % dotázaných. Zároveň jako nejnaléhavější oblast vzdělávání byla učiteli uvedena oblast komunikace s rodiči, žáky, kolegy a vedením škol.

Oblast vzdělávacích potřeb učitelů I. stupně	Počet odpovědí	V procentech
Nové trendy výuky	6	35 %
ICT ve výuce	5	29 %
Inkluze	5	29 %
Anglický jazyk	5	29 %
Komunikace s rodiči, žáky, kolegy a vedením	4	24 %
Problematika výuky na I. stupni	4	24 %
Psychohygiena, asertivita, organizace času	3	18 %
Třídní kolektiv	3	18 %
Sociálně patologické jevy	2	12 %
Legislativní změny	2	12 %
Administrativa	2	12 %
Vzdělávání cizinců	2	12 %

Tabulka č. 2 – Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základních škol

Vzdělávací potřeby učitelů I. stupně základní školy se shodují s navrhovanými oblastmi MŠMT a ČŠI v oblastech inkluze - vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a oblasti využívání ICT ve výuce. Tuto oblast v dotazníku uvedlo 29 % učitelů. Oblast hodnocení žáků nebyla v odpovědích učitelů I. stupně základní školy vůbec uvedena. Zároveň nejpotřebnější vzdělávací potřeby učitelů, které uvedli učitelé v dotaznících, nejsou v doporučeních MŠMT ani ČŠI zmiňovány.

3.6.3 Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základních škol

Učitelé II. stupně z vytipovaných základních škol uvedli v dotazníkovém šetření celkem devět oblastí dalšího vzdělávání, ve kterých mají v současné době největší potřebu se vzdělávat.

Učitelé se ve svých odpovědích shodli na dvou nejzásadnějších oblastech dalšího vzdělávání a to v oblasti komunikace s rodiči, žáky a kolegy (uvedlo 50 % respondentů) a v oblasti inkluze (také uvedlo 50 % respondentů). Mezi další důležité oblasti dalšího vzdělávání uvedli učitelé například nové trendy ve výuce a využívání ICT ve výuce.

Oblast vzdělávacích potřeb učitelů II. stupně	Počet odpovědí	V procentech
Komunikace s rodiči, žáky a kolegy	12	50 %
Inkluze	12	50 %
Nové trendy ve výuce	10	42 %
ICT ve výuce	9	37,5 %
Speciální pedagogika	4	17 %
Anglický jazyk	3	12,5 %
Psychohygiena, asertivita, organizace času	3	12,5 %
Legislativní změny	3	12,5 %
Kritické učení	2	8 %

Tabulka č. 3 – Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základních škol

Vzdělávací potřeby učitelů II. stupně základních škol se shodují s navrhovanými oblastmi MŠMT a ČŠI v oblastech inkluze - vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a oblasti využívání ICT ve výuce. V odpovědích učitelů II. stupně základní školy se oblast hodnocení žáků také neobjevuje.

3.6.4 Vzdělávací potřeby učitelů z pohledu ředitelů škol

Ředitelé oslovených škol uvedli při strukturovaném rozhovoru celkem osm oblastí dalšího vzdělávání učitelů mateřských a základních škol, které považují za nejpotřebnější oblasti vzdělávání v současné době. Tyto oblasti jsou uvedeny v tabulce č. 4. Čísla uvedená v tabulce č. 4 odpovídají počtu ředitelů, kteří jednotlivé oblasti dalšího vzdělávání uvedli.

Oblast dalšího vzdělávání učitelů	Učitelé MŠ	Učitelé I. stupeň ZŠ	Učitelé II. stupeň ZŠ	Společné oblasti vzdělávání
Logopedie	3	0	0	0
Inkluze	3	3	3	3
Využití ICT ve výuce	2	1	0	1
Moderní metody výuky	0	1	2	0
Komunikace s rodiči	1	0	0	1
Kritické myšlení	0	0	1	1
Začít spolu	1	0	0	0
Aprobace fyzika, zeměpis	0	0	1	0

Tabulka č. 4 – Vzdělávací potřeby učitelů z pohledu ředitelů škol

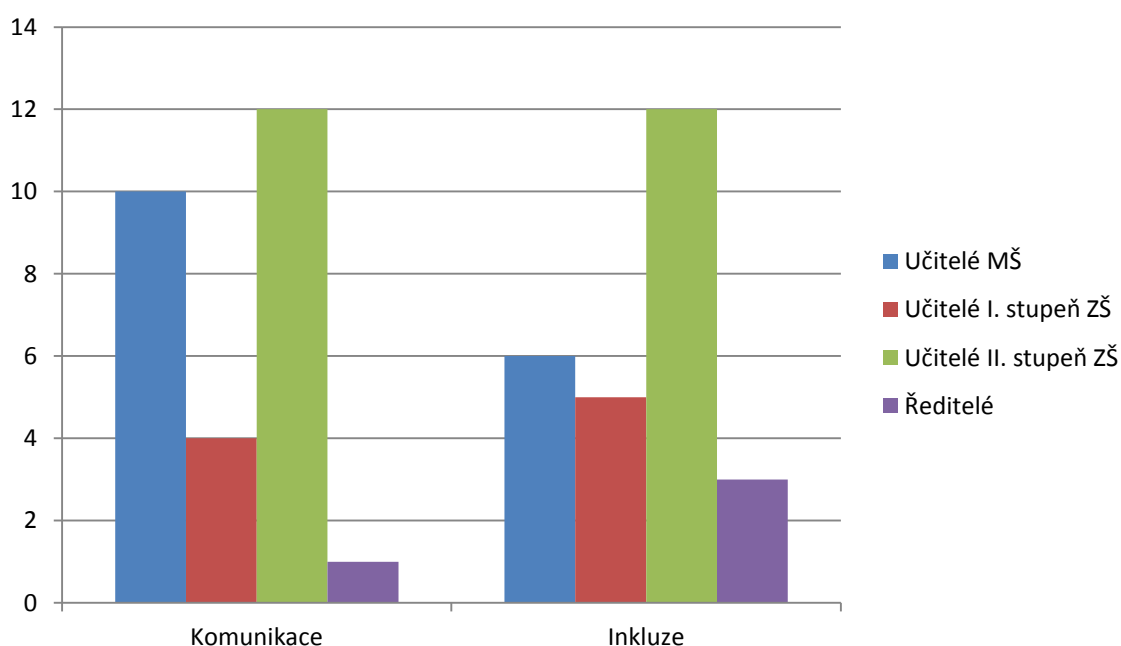
Ředitelé škol z uvedených oblastí označily čtyři oblasti dalšího vzdělávání jako oblasti, které mohou mít učitelé všech stupňů vzdělávání společné. Jedná se o oblast inkluze,

kteřou uvedli ředitelé jako oblast, ve které se mohou společně vzdělávat všichni učitelé. Dále pak uvedli oblasti využití ICT ve výuce, komunikace s rodiči a kritické myšlení.

3.6.5 Společné oblasti vzdělávání učitelů mateřských a základních škol

Výzkumem byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů na jednotlivých stupních vzdělávání. Výsledky šetření jsou patrné ve výše uvedených tabulkách. Porovnáním výsledků bylo zjištěno, že učitelé na všech stupních vzdělávání mají potřebu vzdělávat se v oblasti komunikace s rodiči, dětmi, žáky a kolegy. Tuto oblast vzdělávání uvedlo celkem 26 učitelů, což je 33,7 %. Další oblastí, kterou uvedli učitelé na všech stupních vzdělávání je oblast inkluze – vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Tuto oblast vzdělávání uvedlo 23 učitelů, což je 29,8 % odpovídajících učitelů. Během strukturovaných rozhovorů s řediteli vytipovaných škol byly tyto oblasti vzdělávání také označeny za oblasti, ve kterých se můžou učitelé vzdělávat společně. Na grafu č. 4 je zobrazován počet respondentů, který uvedl danou oblast vzdělávání dle pracovní pozice.

Společné oblasti vzdělávání učitelů

Graf č. 8 – Společné oblasti vzdělávání učitelů

Šetřením byly zjištěny konkrétní oblasti vzdělávání učitelů mateřských a základních škol. Dále bylo zjištěno, že podle konkrétních vzdělávacích potřeb učitelů na jednotlivých

stupních vzdělávání existují oblasti vzdělávání, ve kterých se mohou vzdělávat učitelé mateřské školy a základní školy společně. Tyto oblasti jsou uvedeny v grafu č. 8.

3.7 Návrh konkrétních doporučení pro oblasti společného vzdělávání

V předchozích kapitolách byly uvedeny výsledky analýzy a identifikace vzdělávacích potřeb učitelů mateřských a základních škol. Za pomoci analýzy byly zjištěny společné vzdělávací potřeby učitelů. V této kapitole bude sestaven návrh doporučení pro oblasti společného vzdělávání zaměřený především na oblast komunikace s rodiči, dětmi, žáky a kolegy. Návrh je sestaven podle doporučení na tvorbu plánů podle Kucharčíkové a Vodáka viz. podkapitola 2.3.1.

Vzhledem k výše zjištěnému má návrh konkrétních doporučení pro oblasti společného vzdělávání tuto podobu:

- 1) **Přípravná fáze:** Společnou vzdělávací potřebou učitelů oslovených škol je oblast komunikace s rodiči, dětmi, žáky a kolegy. Schopnost efektivní, klidné, věcné a bez emocí vedené komunikace především s rodiči dětí a žáků, dále pak s kolegy, dětmi a žáky by mohla být námětem pro společné vzdělávání učitelů sloučených subjektů základních a mateřských škol. Tato oblast je vhodnou oblastí pro všechny učitele zmíněných škol, neboť umění správně komunikovat může napomoci vyřešit zdánlivě neřešitelný problém. Cílem tohoto společného vzdělávání bude naučit se klidně, věcně a správně komunikovat s okolím v jakékoliv situaci, řešit konflikty a umět reagovat na podněty okolí.
- 2) **Realizační fáze:** Tato fáze závisí na jednotlivých ředitelích škol. Jejich úkolem, pokud budou chtít realizovat společné vzdělávání učitelů v této oblasti, bude vyhledat školení (kurz, seminář) s touto problematikou. Nejvhodnější by bylo, objednat kurz na zakázku, který bude realizován přímo ve škole a zúčastní se ho všichni učitelé najednou. Výhody pro samotnou školu budou ekonomické, organizační a zároveň i pro kolektiv učitelů, neboť pomocí tohoto školení může dojít k usnadnění vzájemné komunikace mezi učiteli.
- 3) **Fáze zdokonalování:** Výsledky školení se budou objevovat postupně. Zkvalitnění komunikace učitelů s okolím bude nutné vyhodnotit a pro získání potřebných komunikačních schopností může mít školení více částí či být následně rozšířeno.

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů mateřských a základních škol a na základě tohoto zjištění navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů základních a mateřských škol.

Vzhledem ke stanovenému cíli bakalářské práce byly stanoveny tyto výzkumné otázky.

- V jakých konkrétních oblastech mají učitelé mateřských a základních škol potřebu se vzdělávat?
- Jaké jsou vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol z pohledu ředitelů oslovených mateřských a základních škol?
- Jaké jsou vhodné oblasti společného vzdělávání učitelů mateřských a základních škol?

Dále pak byly stanoveny dvě doplňující výzkumné otázky:

- Jsou řediteli škol zjišťovány vzdělávací potřeby učitelů jejich škol?
- Jsou zjištěné vzdělávací potřeby učitelů reflektovány v plánech dalšího vzdělávání učitelů škol?

Cíl této bakalářské práce byl splněn. Výzkumným šetřením byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů základních a mateřských škol a na základě tohoto zjištění bylo navrženo konkrétní doporučení pro oblast společného vzdělávání.

V práci byly zodpovězeny stanovené výzkumné otázky. Pomocí vhodně zvolených výzkumných metod byly zjištěny odpovědi na všechny stanovené výzkumné otázky.

- Dotazníkovým šetřením byly zjištěny konkrétní oblasti vzdělávání, ve kterých mají učitelé mateřských a základních škol potřebu se vzdělávat. (viz. podkapitola 3.6)
- Strukturovaným rozhovorem se řediteli škol byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol z pohledu ředitelů oslovených mateřských a základních škol. (viz. podkapitola 3.6)

- Výzkumem byly zjištěny dvě oblasti dalšího vzdělávání učitelů, ve kterých se mohou vzdělávat učitelé mateřských a základních škol společně. Tyto vhodné oblasti jsou:
 - 1) Komunikace s rodiči, dětmi, žáky a kolegy – tuto oblast uvedlo 26 učitelů a jeden ředitel školy.
 - 2) Inkluze - vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, tuto oblast uvedlo 23 učitelů a tři ředitelé škol.

Dále byly zodpovězeny dvě doplňující výzkumné otázky.

- Prokázalo se, že vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů základních a mateřských škol jsou řediteli škol zjišťovány. Ředitelé je zjišťují pomocí rozhovorů s učiteli nebo tím, že učitelé vyplňují plány osobního rozvoje učitelů či plány dalšího vzdělávání učitelů.
- Vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů základních a mateřských škol se reflektují v plánech dalšího vzdělávání učitelů zejména u těch škol, kde učitelé spolupracují na sestavování plánu dalšího vzdělávání a mohou ve spolupráci s ředitelkou školy sami dopisovat své požadavky.

Přínos této práce shledávám zejména pro:

- **Ředitele oslovených škol** – Dotazníkovým šetřením byly zjištěny vzdělávací potřeby učitelů jednotlivých škol. Tyto informace mohou ředitelé škol využít pro vypracování plánu dalšího vzdělávání učitelů na příští školní rok. Zjištěním společných vzdělávacích oblastí škol mohou ředitelé naplánovat společné vzdělávání učitelů a využít tak finančně a organizačně výhodné vzdělávání.
- **Učitele mateřských a základních škol** – Učitelé se při vyplňování dotazníků zamysleli nad vlastními vzdělávacími potřebami a mohli si ujasnit vlastní priority dalšího vzdělávání.
- **Instituce dalšího vzdělávání** – výsledky šetření této práce přinesly konkrétní potřeby vzdělávání z pohledu učitelů škol, které mohou instituce využít pro přípravu nabídky vzdělávání. Zároveň poukázaly na společné oblasti vzdělávání učitelů mateřských a základních škol, které by mohly být také využity.

5 Seznam použitých informačních zdrojů

ARMSTRONG, M. a TAYLOR, S., 2015. *Řízení lidských zdrojů: moderní pojetí a postupy: 13. vydání*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-5258-7.

BARTOŇKOVÁ, H., 2010. *Firemní vzdělávání*. Praha: Grada. Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-2914-5.

GAVORA, P., 2010. *Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd.*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-185-0.

HRONÍK, F., 2007. *Rozvoj a vzdělávání pracovníků*. Praha: Grada. Vedení lidí v praxi. ISBN 978-80-247-1457-8.

KUCHARČÍKOVÁ, A. a VODÁK, J., 2004. *Identifikace vzdělávacích potřeb podniku. Moderní řízení. č. 2*, Economia. Praha

LAZAROVÁ, B., 2006. *Cesty dalšího vzdělávání učitelů*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-114-6.

MAZÁK, E., 2010. *Firemní kultura a etické kodexy*. Praha: Bankovní institut vysoká škola. ISBN 978-80-7265-075-0.

PRÁŠILOVÁ, M., 2006. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. Učebnice (Univerzita Palackého). ISBN 80-244-1415-5.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J., 2009. *Pedagogický slovník. 6., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6.

VODÁK, J. a KUCHARČÍKOVÁ, A., 2011. *Efektivní vzdělávání zaměstnanců. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Grada. Management (Grada). ISBN 978-80-247-3651-8.

5.1 Další relevantní zdroje

ČŠI, 2013, *Národní zpráva šetření TALIS 2013* [online]. Praha: ČŠI. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/html/TALIS2013-NZ/flipviewerexpress.html>

ČŠI, 2016. *Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2015/2016* [online]. Praha: ČŠI. [cit. 2017-03-09]. Dostupné z: [Http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-za-skolni-\(2\)](http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Vyrocnizpravy/Vyrocnizprava-Ceske-skolni-inspekce-za-skolni-(2))

Filozofie úspěchu, 2011. *Maslovova pyramida potřeb* [online]. Praha: Filozofie úspěchu. [cit. 2016-10-09]. Dostupné z:

[\(http://www.filozofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/\)](http://www.filozofie-uspechu.cz/maslowova-pyramida-lidskych-potreb/)

LUKÁŠ, R., 2015. *Chybí nám hodnocení kvality dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků* [online]. Praha: Řízení školy. [cit. 2017-03-04]. Dostupné z: [Http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/chybi-nam-hodnoceni-kvality-dalsiho-vzdelavani-pedagogickych-pracovniku.m-1965.html](http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/chybi-nam-hodnoceni-kvality-dalsiho-vzdelavani-pedagogickych-pracovniku.m-1965.html)

MŠMT, 2009. *Předpoklady a vzdělávací potřeby pedagogů* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z:

[Http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/predpoklady-a-vzdelavaci-potreby-pedagogu](http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/predpoklady-a-vzdelavaci-potreby-pedagogu)

MŠMT, 2014. „*Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2017-03-19]. Dostupné z:

[Http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020?highlightWords=strategie+digit%C3%A1ln%C3%ADho+vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD+roku+2020](http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-digitalniho-vzdelavani-do-roku-2020?highlightWords=strategie+digit%C3%A1ln%C3%ADho+vzd%C4%9Bl%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD+roku+2020)

MŠMT, 2015. *Dlouhodobí záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2015-2020* [online]. Praha: MŠMT. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z:

[Http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/dz-rgs-2015-2020.pdf](http://www.vzdelavani2020.cz/images_obsah/dokumenty/strategie/dz-rgs-2015-2020.pdf)

SOUKUP, P., 2013. *Výsledky TALIS 2008: Profesní rozvoj učitelů* [online]. Praha: Řízení školy. [cit. 2017-03-06]. Dostupné z WWW:

[Http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/vysledky-talis-2008-profesni-rozvoj-ucitelu.m-986.html](http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/vysledky-talis-2008-profesni-rozvoj-ucitelu.m-986.html)

TROJAN, V., 2014. *Kvalifikovanost učitelů – další oříšek pro ředitele škol* [online]. Praha: Řízení školy. [cit. 2017-03-08]. Dostupné z WWW:

[Http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/kvalifikovanost-ucitelu-dalsi-orisek-pro-reditele-skol.m-1404.html](http://online.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/kvalifikovanost-ucitelu-dalsi-orisek-pro-reditele-skol.m-1404.html)

VODÁK, J., 2004. *Identifikace vzdělávacích potřeb podniku* [online]. Praha: Moderní řízení. [cit. 2017-04-14]. Dostupné z:

<http://modernirizeni.ihned.cz/c1-13958760-identifikace-vzdelavacich-potreb-podniku>

Vyhláška č.317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů

6 Seznam příloh

Příloha č. 1 - Dotazník

Vážení kolegové,

Dovoluji si Vám předložit následující dotazník, který je součástí výzkumné části závěrečné bakalářské práce.

Ve své práci zjišťuji vzdělávací potřeby učitelů mateřských a základních škol. Cílem práce je zjistit vzdělávací potřeby učitelů sloučených subjektů mateřských a základních škol a na základě tohoto zjištění navrhnout konkrétní doporučení pro oblasti společného vzdělávání učitelů základních a mateřských škol. Díky Vaším odpovědím na otázky v dotazníku se mi podaří zjistit vzdělávací potřeby učitelů a následně navrhnout konkrétní doporučení pro společná vzdělávání.

Děkuji Vám za čas, který budete vyplňování dotazníku věnovat a především za Vaše odpovědi.

Martina Tesařová, učitelka MŠ Stehelčevy

- 1) Uved'te název Vaší školy.**
- 2) Označte svou pracovní pozici.**
 - a) Učitel/ka mateřské školy
 - b) Učitelka základní školy, I. stupeň
 - c) Učitelka základní školy, II. stupeň
- 3) Délka Vaší učitelské praxe.**
 - a) 1 rok
 - b) 2 – 5 let
 - c) 6 – 10 let
 - d) 11 – 15 let
 - e) 16 let a více
- 4) Jste kvalifikovaným učitelem/učitelkou podle Zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících?**
 - a) Ano
 - b) Ne

- c) Ne, ale v současné době si kvalifikaci doplňuji
- d) Ne, ale chystám se kvalifikaci doplnit studiem
- 5) V jakých oblastech cítíte největší potřebu se vzdělávat s ohledem ke své práci?**
(Prosím, napište všechny oblasti, ve kterých cítíte největší problémy. Zároveň uveďte pouze takové, které je možné vyřešit dalším vzděláváním. Napište vše co Vás napadne.)
- 6) Z Vašich uvedených oblastí vyberte 1 až 3 oblasti vzdělávání, které považujete za nejnaléhavější.**

Příloha č. 2 – Strukturovaný rozhovor

- 1) Jsou všichni učitelé Vaší školy kvalifikovaní?
- 2) Má Vaše škola nějaké problémy (nedostatky), v oblasti práce učitelů, které by šlo vyřešit pomocí dalšího vzdělávání?
- 3) Jaké vzdělávací potřeby vidíte u učitelů mateřské školy?
- 4) Jaké vzdělávací potřeby vidíte u učitelů I. stupně základní školy?
- 5) Jaké vzdělávací potřeby vidíte u učitelů II. stupně základní školy?
- 6) Jsou nějaké oblasti vzdělávání, které by mohli mít všichni učitelé společné?
- 7) Které potřeby vzdělávání jsou z výše uvedeného nejdůležitější?
- 8) Zjišťujete vzdělávací potřeby učitelů, a jakým způsobem?
- 9) Je to co zjistíte následně využito při tvorbě plánu dalšího vzdělávání učitelů?
- 10) Jakým způsobem sestavujete plán dalšího vzdělávání?